

Doktori (PhD) értekezés tézisei

**A hivatalbóliság elvének érvényesülése a
büntetőeljárásban**

dr. Batta Júlia Dóra

Témavezető: Prof. Dr. Elek Balázs
egyetemi tanár

DEBRECENI EGYETEM

Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Debrecen
2026

I. A TÉMAVÁLASZTÁS INDOKA ÉS A KUTATÁS AKTUALITÁSA

A kutatás kiindulópontját az a felismerés képezte, hogy a büntetőeljárás alapelvei nem változatlan tartalmú normák, hanem olyan, a büntető igazságszolgáltatás működését meghatározó strukturális alapvetések, amelyek tartalma és hangsúlyai a jogfejlődés során folyamatosan alakulnak. Tartalmuk az egyes korszakokban a jogpolitikai célkitűzéseknek és az igazságszolgáltatási modellnek megfelelően formálódik.¹ Az alapelvek kiemelt jelentőségét a büntetőeljárás rendszerében talán semmi sem szemlélteti jobban, mint a Be. 608. §-ában szabályozott abszolút eljárási szabálysértések köre. Az itt meghatározott eljárási hibák – amelyek az elsőfokú bíróság ítéletének feltétlen hatályon kívül helyezéséhez és az elsőfokú bíróság új eljárásra utasításához vezetnek – kivétel nélkül olyan alapvető jelentőségű követelmények sérelméhez kapcsolódnak, amelyek a tisztességes eljárás garanciális rendszerének részét képezik. Ilyen követelmény különösen a törvényes bíróhoz való jog, a jelenléthez való jog, a védelemhez való jog hatékony érvényesülése, valamint a bíróság törvényes összetételéhez és pártatlanságához kapcsolódó garanciák biztosítása. Jelentőségüket az is mutatja, hogy fennállásukat a másodfokú bíróság a bejelentett jogorvoslat kereteitől függetlenül köteles vizsgálni, e szabálysértések pedig a másodfokú eljárásban nem orvosolhatók.² Mindez jól érzékelteti, hogy a büntetőeljárási alapelvek nem pusztán deklaratív jelentőségű normák, hanem az eljárás szerkezetét és működését ténylegesen meghatározó követelmények.

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény megalkotása során a jogalkotónak több olyan sarkalatos kérdésben kellett állást foglalnia, amelyek az eljárás szerkezetét alapvető szinten érintették, és amelyek nyomán a büntetőeljárás rendszerében jelentős strukturális változások következtek be. E változások közül az egyik legjelentősebb a hivatalbóliség (officialitás) elvének szerepében bekövetkezett átalakulás. A hatályos szabályozás több ponton az oportunitás, illetve az ügyféli rendelkezési jog erősítése irányába mozdult el, különösen a bizonyítás szabályozása körében, amely az eljárás egészét átható szemléletváltásként értékelhető.³

Mindez szükségessé teszi annak vizsgálatát, hogy az officialitás elve milyen tartalommal érvényesül a hatályos büntetőeljárási rendszerben, és az alapvető szintű változások milyen

---

¹ BATTÁ Júlia Dóra, *Finkey officialitás-elméletének hatása a magyar büntetőeljárásra*, Erdélyi Jogélet 2021/1. szám, 16.

² HÁGER Tamás, *Abszolút eljárási szabálysértések az elsőfokú büntetőperben*, Büntetőjogi Szemle, 2014/2. szám, 50-51.

³ BATTÁ Júlia Dóra, *Vízre hulló hópehely? – Hatékony védelem és officialitás a büntetőeljárási törvényben*, Magyar Jog, Hetvenedik évfolyam 7-8. szám, 2023. július-augusztus, 471.

hatással vannak a bíróság igazságszolgáltatásban betöltött szerepére, mivel az officialitás érvényesülésének vizsgálata nem csupán dogmatikai jelentőségű, hanem a bírói gyakorlat mindennapjaiban is visszatérően felmerülő kérdés. E változások tényleges hatásainak megítélése érdekében ezért indokolt annak vizsgálata, hogy a jogalkalmazás miként reagál az alapvető szintű elmozdulásokra, és az officialitás szerepének tényleges térvesztéséről, vagy inkább annak differenciált átalakulásáról beszélhetünk-e.⁴

II. A KUTATÁS HIPOTÉZISEI

Az értekezés két fő hipotézisből indul ki. Az első a bizonyítás szabályozásának átalakulásához és az officialitás elvének normatív szintű visszaszorulásához kapcsolódik, míg a második hipotézis arra irányul, hogy az officialitás a büntetőeljárás rendszerében továbbra is jelentős garanciális funkciót tölt be. A kutatás vizsgálati szempontját egyúttal az a megközelítés határozza meg, hogy az officialitás szerepe a büntetőeljárás rendszerében nem egyszerűen csökken vagy fennmarad, hanem az egyes eljárási szakaszokban és jogintézményekben eltérő módon alakul át.

II.1. AZ OFFICIALITÁS ELVÉNEK VISSZASZORULÁSA, AZ ÜGYFÉLI RENDELKEZÉSI JOG ERŐSÖDÉSE

A kutatás első fő hipotézise, hogy bár a hatályos büntetőeljárási szabályozás normaszöveg szintjén – különösen a bizonyítás szabályozása körében – a hivatalbóliság elvének visszaszorítása, valamint ezzel párhuzamosan az ügyféli rendelkezési jog erősítése irányába mozdult el, mindez azonban a joggyakorlatban nem eredményezte az officialitás elvének általános visszaszorulását. Feltételezhető ugyanis, hogy a kodifikációs változások ellenére a korábbi szabályozáshoz kapcsolódó szemléleti elemek és jogalkalmazói rutin tovább élnek a bírói gyakorlatban, így a bíróság szerepfelfogása a bizonyítás körében továbbra is jelentős mértékben őrzi a hivatalbóli igazságfeltárás hagyományos elemeit.

A kutatás ehhez kapcsolódóan az alábbi részhipotézisekből indul ki:

(1a) A hatályos Be. bizonyítási rendszere a korábbi szabályozásokhoz képest következetesebben érvényesíti a funkciómegosztás elvét azáltal, hogy a vád bizonyításának terhét egyértelműbben a vádlóra telepíti, és a bíróság hivatalbóli bizonyítási kötelezettségét korlátozza. E szemléletváltás különösen a Be. 164. §-ában, valamint a megalapozatlanság Be.

---

⁴ BATTÁ, *Finkey...*, i.m. 17.

593. § (4) bekezdésében rögzített szabályainak átalakulásában érhető tetten, amely kizárja a megalapozatlanság következményeinek alkalmazását olyan esetben, amikor a felderítetlenség nyilvánvalóan a vádló mulasztására vezethető vissza.

(1b) A normatív szintű változások ellenére feltételezhető, hogy a bírói gyakorlatban továbbra is erőteljesen jelen van az a hagyományos szerepfelfogás, amely a bíróság feladatává teszi az anyagi igazság hivatalbóli feltárását. Ennek megfelelően a Be. 164. § (1) bekezdésére, illetve a Be. 593. § (4) bekezdésére alapított, a vádló mulasztását kifejezetten értékelő döntések inkább kivételesnek tekinthetők, és nem rajzolnak ki egységesen érvényesülő, új típusú bizonyítási gyakorlatot.

(1c) A büntetőeljárás bizonyítási rendszerében az officialitás elvének visszaszorulása és az ügyféli rendelkezési jog erősítése ellenére továbbra is azonosíthatók olyan eljárási helyzetek, területek, amelyekben a bíróság hivatalbóli kötelezettségei továbbra is meghatározó szerepet töltenek be. Az officialitás a bizonyítás terén elsődlegesen azokban az eljárásokban marad hangsúlyos, amelyekben az eljárás résztvevői fokozottan kiszolgáltatott helyzetben vannak, így különösen a tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyek részvételével zajló büntetőeljárásokban.

A kutatásban sajátos helyet foglal el a másodfokú eljárás vizsgálata, amely a két fő hipotézis metszéspontjában helyezkedik el. A másodfokú felülbírálat szabályai ugyanis egyszerre tükrözik az ügyféli rendelkezési jog előtérbe kerülését és az officialitás garanciális funkcióinak továbbra is meghatározó érvényesülését. A másodfokú eljárásban nagy hangsúly helyeződik az ügyféli rendelkezési jogra, különösen a felülbírálat terjedelmének a felek fellebbezésének irányához igazodó meghatározása, valamint a megalapozatlanság következményeinek átalakulása révén. Emellett azonban továbbra is meghatározó szerepet töltenek be azok a hivatalbóli észlelési és intézkedési kötelezettségek, amelyek a tisztességes eljárás érvényesülését szolgálják, különösen a Be. 608. §-ában szabályozott abszolút eljárási szabálysértések hivatalbóli észlelésének kötelezettsége, valamint a *favor defensionis* érvényesülésének biztosítása körében. A kutatás részhipotézise e körben az, hogy a másodfokú eljárás különösen érzéketlenül mutatja meg az officialitás elvének funkcióváltását: míg a hivatalbóli igazságfeltárás szerepe szűkülni látszik, addig a garanciális jellegű hivatalbóli kötelezettségek továbbra sem szorulhatnak háttérbe.

II.2. AZ OFFICIALITÁS GARANCIÁLIS FUNKCIÓJA A BÜNTETŐELJÁRÁSBAN

A kutatás második fő hipotézise, hogy a hivatalbóliség elvének visszaszorulása a büntetőeljárás rendszerében nem érvényesülhet korlátlanul, mivel annak további szűkítése már a tisztességes eljárás garanciális rendszerének sérelméhez vezethetne. A hipotézis abból a feltevésből indul ki, hogy a tisztességes eljárás követelménye és annak részgaranciái olyan alapvető eljárási garanciák, amelyek érvényesülése nem tehető kizárólag a felek indítványaitól függővé, hanem azok biztosítása felett a bíróságnak hivatalból is örködnie kell. Ebből következően az officialitás a büntetőeljárás rendszerében nem pusztán az eljárás lefolytatásának technikai szervezőelve, hanem a tisztességes eljárás érvényesülésének egyik alapvető garanciális eszköze is, amelynek szélesebb körű visszaszorítása a büntetőeljárás egyszerűsítésére hivatkozással sem igazolható.

A kutatás ehhez kapcsolódóan az alábbi részhipotézisekből indul ki:

(2a) A Be. abszolút eljárási szabálysértésekre vonatkozó rendszere is azt juttatja kifejezésre, hogy a tisztességes eljárás alapvető garanciáinak érvényesülését a bíróságnak az eljárás valamennyi szakaszában hivatalból kell vizsgálnia.

(2b) A tisztességes eljárás részgaranciái közül a védelemhez való jog, illetve a hatékony védelem követelménye különösen jól szemlélteti a hivatalbóliség garanciális funkcióját. E garanciák tényleges érvényesülése a büntetőeljárás valamennyi szakaszában megköveteli, hogy a bíróság hivatalból örködjön a védelemhez való jog érvényesülése felett, mivel e garanciák sérelme olyan hivatalbóli bírói kötelezettségeket hív életre, amelyek a tisztességes eljárás garanciális biztosításának körébe tartoznak, és nem tehetők kizárólag a felek eljárási aktivitásától függővé.

(2c) Az előzetes bírósági mentesítés vizsgálata kapcsán az Alkotmánybíróság olyan alkotmányos követelményt fogalmazott meg, amely a bíróság számára végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztés kiszabása esetén kifejezett hivatalbóli vizsgálati kötelezettséget ír elő az előzetes mentesítés alkalmazhatósága körében. A kutatás részhipotézise, hogy e hivatalbóli bírói kötelezettség érvényesülése a gyakorlatban nem minden esetben következetes, és előfordulhatnak olyan ügyek, amelyekben a bíróság – külön indítvány hiányában – az előzetes mentesítés alkalmazhatóságát nem vizsgálja, illetve annak mellőzését nem megfelelően indokolja.

(2d) A jogerő utáni eljárások rendszerében – különösen az összbüntetési eljárás körében – jól nyomon követhető a hivatalbóliség elvének átalakulása. E területen a szabályozás több

ponton a kérelemhez kötöttség erősödése és a bíróság hivatalbóli mozgásterének szűkítése irányába mozdult el, ugyanakkor bizonyos kérdésekben továbbra is fennmaradtak olyan hivatalbóli kötelezettségek, amelyek a terhelt számára kedvezőbb jogi helyzet biztosítását szolgálják. A kutatás részhipotézise e körben az, hogy az összbüntetés szabályozása egyszerre tükrözi az officialitás elvének visszaszorulását és annak tovább élő garanciális funkcióját, vagyis azt, hogy a bíróság hivatalbóli szerepe a büntetőeljárás egyes területein nem szűkíthető nagyobb mértékben.

(2e) Az Európai Unió Bíróságának és az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjoga megerősíti a hivatalbóliság garanciális funkcióját. Az európai esetjogból olyan közös minimumstandardok rajzolódnak ki, amelyek a tagállami bíróságok számára bizonyos eljárási helyzetekben – különösen a *ne bis in idem* elvének, az ártatlanság vélelmének, a védelemhez való jognak és más tisztességes eljárási garanciáknak az érvényesülése körében – hivatalbóli vizsgálati kötelezettségeket keletkeztetnek.

III. MÓDSZERTANI ALAPVETÉS

A kutatás során alkalmazott módszerek közül meghatározó szerepet kap a dogmatikai elemzés, amely a hatályos büntetőeljárási szabályozás alapvető és rendszertani összefüggéseinek feltárására irányul. A dolgozat ennek keretében bemutatja a vizsgált jogintézményeket érintő jogszabályi változások közvetlen előzményeit, valamint a megváltozott jogszabályi környezetet és annak rendszerbeli összefüggéseit. A vizsgálatot kiegészíti a történeti megközelítés, amely lehetővé teszi az officialitás elvének fejlődési ívének bemutatását a kontinentális (vegyes rendszerű) büntetőeljárási modell alakulásának tükrében, valamint annak feltárását, hogy a jelenlegi szabályozási megoldások milyen jogtörténeti folyamatokba illeszkednek.

A dolgozat egyes részfejezeteiben kiemelt szerepet kap a bírói gyakorlat elemzése is. A bizonyítás, valamint a másodfokú felülbírálat megváltozott szabályainak vizsgálata során a közzétett bírósági határozatok feldolgozásán keresztül kerül bemutatásra a jogalkalmazás reagálása az officialitás elvének átalakulására. Az előzetes mentesítés körében a kutatás empirikus elemekkel is kiegészül: a Debreceni Ítéltáblán jogerősen befejezett ügyek tekintetében két évre kiterjedő teljes körű aktakutatás keretében valamennyi releváns ügy feldolgozására sor került, amely lehetővé tette a jogintézmény gyakorlati működésének részletes vizsgálatát.

A dolgozat valamennyi vizsgált részterület tekintetében figyelemmel van a felsőbírósági gyakorlatra is, így különösen az Alkotmánybíróság, a Kúria és az ítéletábrák határozataira, továbbá – ahol az releváns – az Emberi Jogok Európai Bíróságának és az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlatára is. A vizsgálat emellett nemzetközi kitekintést is tartalmaz, amely a tagállami bíróságok büntetőeljárás során fennálló hivatalbóli kötelezettségeit európai uniós összefüggésben elemzi.

IV. AZ ÉRTEKEZÉS STRUKTÚRÁJA

Tekintettel arra, hogy a hivatalbóliség elve a büntetőeljárás egészen végighúzódo alapelv, annak teljes körű vizsgálata valamennyi eljárási intézmény részletes feldolgozását igényelné. A dolgozat ezért egyfajta *rendszeri metszet* alkalmazásával, egyes kiemelt jelentőségű eljárási területek mélyebb elemzésén keresztül törekszik arra, hogy átfogó képet adjon a hivatalbóliség elvének büntetőeljárási rendszerben betöltött szerepéről.

A vizsgálat szerkezete részben követi a büntetőeljárás egyes szakaszainak logikai rendjét, ugyanakkor az officialitás elvének rendszerszintű jellege miatt az egyes fejezetek között szükségszerűen szoros tartalmi összefüggések és átfedések figyelhetők meg. A dolgozat felépítését ezért nem kizárólag az eljárási szakaszok kronológiája, hanem mindenekelőtt a kutatás során megfogalmazott fő hipotézisek egymásra épülő rendszere határozza meg. Ennek megfelelően az értekezés szerkezetileg folyamatos fejezetszámozás mellett négy nagyobb szerkezeti egységre tagolódik az alábbiak szerint.

Az *Első rész* a bevezető és az elméleti alapok körét foglalja magában: az I. fejezet a kutatás kiindulópontjait, hipotéziseit és módszertani kérdéseit ismerteti, míg a II. fejezet a büntetőeljárási alapelvek szerepét, az officialitás elvének jelentőségét, valamint az eljárási rendszerek alapjait mutatja be.

A dolgozat *Második része* ezért azon fejezeteket foglalja magában, amelyek az első fő hipotézishez kapcsolódnak szorosan, vagyis amelyek azt vizsgálják, hogy a hivatalbóliség elvének háttérbe szorítása és az ügyféli rendelkezési jog erősödése milyen módon jelenik meg a büntetőeljárási szabályozásban, és e változások ténylegesen miként jelennek meg a bírói gyakorlatban. Mivel e strukturális elmozdulás legmarkánsabban a bizonyítás szabályainak átalakulásában ragadható meg, a III. fejezet a bizonyítás rendszerének történeti, dogmatikai és tételes jogi elemzésére, valamint az ezzel összefüggő bírói gyakorlat vizsgálatára koncentrál. Ezt követi a IV. fejezetben a bizonyítás körében megjelenő speciális szabályok elemzése, különösen a tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyek részvételével zajló eljárások

vonatkozásában. E rész azt kívánja bemutatni, hogy a bizonyítás általános szabályaihoz képest mely esetekben és milyen indokok alapján marad fenn hangsúlyosabban a bíróság hivatalbóli szerepe, és miként jelenik meg az officialitás garanciális funkciója olyan eljárási helyzetekben, ahol az eljárás résztvevőinek fokozott védelme ezt szükségessé teszi.

A második fő hipotézisre épülő, szorosabb értelemben vett garanciális kérdések vizsgálata ezt követően, a *Harmadik részben* jelenik meg a dolgozatban. E szerkezeti megoldás indoka, hogy a hivatalbóliság garanciális funkcióinak jelentősége és korlátai valójában csak annak bemutatását követően ragadhatók meg pontosan, hogy a hatályos szabályozás milyen területeken és milyen mélységben szorította háttérbe az officialitás hagyományos szerepét.

E körben a dolgozat az V. fejezetben kiemelten vizsgálja a védelemhez való jog és a hatékony védelem érvényesüléséhez kapcsolódó bírói kötelezettségeket, majd a VI. fejezetben elemzi a büntetéskiszabás körében az előzetes bírósági mentesítés intézményét, amely kapcsán az Alkotmánybíróság a bíróságok számára kifejezett hivatalbóli vizsgálati kötelezettséget írt elő. A dolgozat e részéhez kapcsolódóan empirikus kutatási eredmények bemutatására is sor kerül a Debreceni Ítéltáblán végzett teljes körű aktakutatás alapján.

Ezt követően a VII. fejezetben kerül sor a másodfokú eljárás vizsgálatára, amely a dolgozat rendszerében sajátos helyet foglal el a két fő hipotézis között. A fejezet elhelyezésének elsődleges indoka, hogy a fellebbviteli eljárás szabályozása egyszerre kapcsolódik a bizonyítás rendszerének átalakulásához és a tisztességes eljárás garanciális követelményeihez, így a fejezet megfelelő értelmezéséhez mindkét nagyobb szerkezeti egység alapvetéseinek bemutatása szükséges. Emellett a dolgozat – amennyire ezt a vizsgált kérdések rendszerszintű összefüggései lehetővé teszik – törekszik a büntetőeljárás egyes szakaszainak logikai sorrendjét is követni. A dolgozat e körben a másodfokú eljárás legfontosabb szabályait a hivatalbóliság és az ügyféli rendelkezési jog viszonyrendszerén keresztül elemzi, különös figyelemmel a fellebbezés irányának és terjedelmének jelentőségére, valamint a megalapozatlanság szabályainak átalakulására. Emellett bemutatja azokat a hivatalbóli garanciális kötelezettségeket is, amelyek továbbra is meghatározó szerepet töltenek be a másodfokú eljárásban, különösen a tisztességes eljárás részgaranciáinak, illetve a *favor defensionis* érvényesülésének biztosítása körében.

A VIII. fejezetben a vizsgálat a büntetőeljárás jogerőt követő szakaszára helyeződik át. A jogerőt követő eljárások közül a dolgozat az összbüntetési eljárás vizsgálatára koncentrál, mely jogintézmény különösen alkalmas annak bemutatására, hogy a hivatalbóliság elvének átalakulása a büntetőeljárás későbbi szakaszaiban is végigkövethető. A dolgozat e körben arra kíván rámutatni, hogy egy látszólag kisebb szemléletbeli változás is jelentős hatást gyakorolhat

az eljárás egészének működésére és szemléletére. Ugyanakkor az összbüntetési eljárás azt is jól érzékelteti, hogy bizonyos kérdések – különösen a visszaható hatály tilalmának érvényesülése – nem tehetők kizárólag a felek indítványaitól függővé, így e területen továbbra is fennmaradnak olyan hivatalbóli bírói kötelezettségek, amelyek a garanciális szempontok érvényesülését szolgálják.

Az értekezés IX. fejezetében európai uniós és emberi jogi kitekintés keretében kerül sor az Európai Unió Bíróságának és az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjoga alapján azoknak a minimumstandardoknak a vizsgálatára, amelyek a tagállami bíróságok hivatalbóli kötelezettségeinek tartalmát alakítják. E rész célja annak bemutatása, hogy a hivatalbóliság garanciális funkciója nem kizárólag a nemzeti büntetőeljárás rendszerek belső sajátossága, hanem európai szinten is meghatározó jelentőséggel bír, különösen a tagállami együttműködés, a kölcsönös bizalom és a közös minimumgaranciák érvényesülése körében.

Az értekezés szerkezete ily módon a büntetőeljárás különböző szakaszaiban és eltérő eljárási helyzeteiben vizsgálja a hivatalbóliság elvének tartalmát, annak (funkció)változását és garanciális korlátait. A dolgozat által alkalmazott *rendszer-tani metszet* lehetővé teszi, hogy a vizsgálat a büntetőeljárás egészének működéséről is átfogó képet adjon, miközben nem törekszik valamennyi eljárási intézmény teljes körű feldolgozására. Természetesen az officialitás elvének érvényesülése számos további területen is önálló vizsgálat tárgyát képezhetné, – így különösen a nyomozási bírói eljárások, a büntetés-végrehajtási bíró feladatai vagy más speciális eljárások körében – a dolgozatban kiválasztott eljárási területek azonban alkalmasak arra, hogy az officialitás elvének átalakulása, valamint annak garanciális határai a büntetőeljárás rendszerének különböző pontjain, eltérő nézőpontokból is vizsgálhatók legyenek, és ezáltal a kutatás során megfogalmazott fő hipotézisek és részhipotézisek megalapozott értékelésére is lehetőséget adjanak.

Végül a *Negyedik részben* elhelyezett X-XI. fejezetek az értekezés zárófejezeteiként értékelik a hipotéziseket, összegzik a dolgozatban vizsgált főbb kérdéseket, a kutatás során a hivatalbóliság elvének érvényesülésével kapcsolatosan tett legfontosabb megállapításokat, valamint a levont következtetéseket.

V. A HIPOTÉZISEK ÉRTÉKELÉSE, KÖVETKEZTETÉSEK

V.1. AZ OFFICIALITÁS FUNKCIÓVÁLTOZÁSÁNAK FŐBB TENDENCIÁI

A dolgozatban vizsgált kérdések alapján is egyértelműen kirajzolódik, hogy a hivatalbóliság elve a büntetőeljárás egész rendszerét átható, meghatározó szervezőelv, amelynek jelentősége a büntetőeljárás valamennyi szakaszában és jogintézménye körében értelmezhető és vizsgálható.⁵ Az officialitás és az ügyféli rendelkezési jog viszonya ezért nem csupán a bizonyítás rendszerében, hanem a nyomozás, a jogorvoslatok, a jogerő utáni eljárások, sőt a büntetés-végrehajtás körében is releváns kérdésként jelenik meg. Erre figyelemmel a téma teljes körű feldolgozása szükségképpen meghaladta volna egyetlen értekezés kereteit.

A kutatásom során ezért nem az officialitás valamennyi megjelenési formájának kimerítő elemzésére vállalkoztam, hanem egy olyan, tudatosan kiválasztott *rendszeri metszet* vizsgálatára, amely különösen alkalmas az officialitás és az ügyféli rendelkezési jog viszonyában bekövetkezett hangsúlyeltolódások feltárására. A vizsgált részterületek ugyan eltérő funkcióval és szabályozási logikával rendelkeznek, mégis közös sajátosságuk, hogy érzékletesen mutatják meg az officialitás és az ügyféli rendelkezési jog egymáshoz való viszonyának átalakulását.

A kutatás célja éppen ezért nem pusztán az egyes jogintézmények és jogszabályi változások dogmatikai elemzése volt, hanem annak vizsgálata, hogy a büntetőeljárás rendszerében miként alakult át normatív szinten a bíróság hivatalbóli szerepfelfogása, és e változás mennyiben eredményezett tényleges szemléletváltást a jogalkalmazásban.

Az egyes vizsgált területek elemzése végül arra a következtetésre vezetett, hogy a büntetőeljárásban lezajló folyamatok nem írhatók le kizárólag az officialitás visszaszorulásaként vagy az ügyféli rendelkezési jog egyszerű tényreseként. A feltárt tendenciák ennél összetettebb képet mutatnak: az officialitás egyes funkciói valóban szűkülnek, miközben más funkciói továbbra is meghatározó jelentőséggel bírnak. A vizsgált jogintézmények összességében ezért nem az officialitás megszűnését, hanem annak funkcióváltozását, valamint a hivatalbóliság és az ügyféli rendelkezési jog közötti egyensúly folyamatos „újra kalibrálását” rajzolják ki.

---

⁵ MÓRA Mihály (szerk.), *A magyar büntető eljárási jog*, Tankönyvkiadó, Budapest, 1961, 20-21.

V.2. AZ OFFICIALITÁS ÉS AZ ÜGYFÉLI RENDELKEZÉSI JOG VISZONYÁNAK ÁTALAKULÁSA A BIZONYÍTÁSBAN – AZ ELSŐ HIPOTÉZIS ÉRTÉKELÉSE

A kutatás első fő hipotézise arra irányult, hogy bár a hatályos büntetőeljárás szabályozás normaszöveg szintjén – különösen a bizonyítás szabályozása körében – az officialitás elvének visszaszorítása és ezzel párhuzamosan az ügyféli rendelkezési jog erősítése irányába mozdult el, mindez a joggyakorlatban nem eredményezte az officialitás elvének általános visszaszorulását.

A hipotézis abból a feltevésből indult ki, hogy a kodifikációs változások ellenére a korábbi szabályozáshoz kapcsolódó szemléleti elemek és jogalkalmazói rutinok tovább élnek a bírói gyakorlatban, így a bíróság szerepfelfogása több területen továbbra is őrzi a hivatalbóli igazságfeltárás hagyományos elemeit.⁶

A kutatás eredményei alapján az első fő hipotézis igazolást nyert, ugyanakkor a vizsgálat összetettebb képet rajzolt ki az officialitás és az ügyféli rendelkezési jog viszonyának átalakulásáról. A vizsgálat egyúttal arra is rámutatott, hogy az alapelvi szintű kodifikációs változások szükségszerűen gyorsabban mennek végbe, mint a bírói szerepfelfogás és jogalkalmazói szemlélet mélyebb átalakulása.

Mindez azonban nem pusztán a kodifikációs változásokkal szembeni ellenállásként vagy azok hiányos jogalkalmazói lekövetéseként értelmezhető, hanem sokkal inkább a kontinentális büntetőeljárás modellhez kapcsolódó, mélyebben rögzült bírói szerepfelfogás természetes továbbéléseként.

Ennek tükrében az officialitás és az ügyféli rendelkezési jog viszonyában nem egyszerű visszaszorulási folyamat, hanem egy fokozatos átalakulás és újra rendeződés rajzolódik ki. A következőkben ezért külön pontokban kerül sor egyrészt a normaszövegszintű hangsúlyeltolódások, másrészt pedig az azokhoz kapcsolódó jogalkalmazói és szemléleti folyamatok összegző értékelésére.

V.2.1. A normaszintű változás megvalósulása

A kutatás eredményei egyértelműen azt mutatják, hogy a hatályos Be. a hivatalbóliság elvéhez kapcsolódóan több ponton valódi szemléletváltást tükröző, normatív hangsúlyeltolódást valósított meg, amely az ügyféli rendelkezési jog előtérbe helyezésével a

---

⁶ vö.: BATTÁ, *Finkey...*, i.m. 23.

funkciómegosztás elvének a korábbi szabályozáshoz képest következetesebb érvényesülését teremtette meg.

E tendencia különösen hangsúlyosan jelenik meg a bizonyítás rendszerében. A Be. 164. §-ának szabályozása a korábbi eljárási modellekhez képest egyértelműbben telepíti a vád bizonyításának terhét a vádlóra, miközben a bíróság hivatalbóli bizonyítási kötelezettsége normatív értelemben szűkült. Ehhez szorosan kapcsolódik a megalapozatlanság szabályozásának átalakulása is. A Be. 593. § (4) bekezdése kifejezetten kizárja a megalapozatlanság jogkövetkezményeinek alkalmazását olyan esetben, amikor a felderítetlenség nyilvánvalóan a vádló mulasztására vezethető vissza. A szabályozás ezzel világosan jelzi, hogy a bizonyítás sikertelenségének következményeit a jogalkotó már nem kívánja automatikusan a bíróság hivatalbóli bizonyítási kötelezettségével korrigálni. A szabályozás egészéből tehát egyértelműen kirajzolódik az a kodifikációs törekvés, amely a bíróság hivatalbóli igazságfeltáró szerepének korlátozásával párhuzamosan az ügyféli rendelkezési jogot és a felek eljárási felelősségét, ezen keresztül pedig a funkciómegosztást kívánta erősíteni.

A büntetőeljárás rendszer-jellegéből az is következik, hogy az officialitás és az ügyféli rendelkezési jog viszonyában eszközölt hangsúlyeltolódások szükségszerűen túlmutatnak a bizonyítás szabályozásának körén. A büntetőeljárás ugyanis olyan összetett rendszerként működik, amelyben egy-egy, akár csekélynek tűnő alapvető változás is szükségképpen tovább gyűrűzik az eljárás valamennyi szakaszára és jogintézményére is.

Ennek megfelelően a bizonyítás szabályainak változása nyomán normatív hangsúlyeltolódás figyelhető meg a másodfokú eljárás rendszerében is. A másodfokú felülbírálat terjedelmét immár főszabály szerint a felek fellebbezésének tartalma jelöli ki, így az egyre inkább a felek rendelkezési jogához igazodó jogorvoslati modellként jelenik meg. Ezzel párhuzamosan ugyanakkor például a teljes felülbírálat körében a részbeni megalapozatlanságot a másodfokú bíróságnak hivatalból ki kell küszöbölnie, valamint továbbra is fennmaradtak azok a hivatalbóli bírói kötelezettségek, amelyek a tisztességes eljárás garanciális minimumát biztosítják, így különösen a kötelező hatályon kívül helyezési okok hivatalbóli vizsgálata, illetve a *favor defensionis* elvének érvényesülését szolgáló kötelezettségei körében.

Hasonló tendencia figyelhető meg a jogerő utáni eljárások rendszerében is. E körben az összbüntetési eljárás szabályozása különösen jól érzékelteti, hogy – a bíróság garanciális hivatalbóli kötelezettségei fenntartása mellett – a jogalkotó nagyobb szerepet kívánt biztosítani az ügyféli rendelkezési jognak, és következetesebben érvényesül a kérelemhez kötöttség elve.

Ennek megfelelően a bíróság kizárólag a kérelemben megjelölt ítéletek összbüntetésbe foglalhatóságáról dönthet, eltérő jogi álláspontjáról az elítéltet nem tájékoztathatja és nyilatkoztathatja.

A kutatás eredményei alapján ezért egyértelműen megállapítható, hogy a hatályos Be. nem pusztán technikai vagy szerkezeti módosításokat vezetett be, hanem az officialitás és az ügyféli rendelkezési jog viszonyát érintő valódi normatív hangsúlyeltolódást valósított meg. A jogszabályi alap tehát egyértelműen létrejött ahhoz, hogy a büntetőeljárás rendszerében a hivatalbóliság korábbi, domináns szerepe szűküljön, és ezzel párhuzamosan következetesebben érvényesüljön az ügyféli rendelkezési jog, és ezen keresztül a funkciómegosztás elve.

V.2.2. A jogalkalmazói szemlélet továbbélése és annak sajátosságai

A kutatás ugyanakkor azt is igazolta, hogy a normaszintű változások nem eredményeztek azonnali és teljes körű szemléletváltást a jogalkalmazásban. A vizsgált bírói gyakorlat alapján több területen továbbra is érzékelhetően jelen vannak azok a szerepfelfogási elemek, amelyek a bíróság elsődleges feladatául az anyagi igazság hivatalból való feltárását jelölik meg.

A vizsgált határozatok több esetben azt mutatták, hogy a bíróságok az indokolásban továbbra is olyan fordulatokat és érvelési sémákat alkalmaznak, amelyek a teljes körű hivatalbóli igazságfeltárás, illetve – másodfokon – felülbírálat logikáját tükrözik, még akkor is, amikor a hatályos szabályozás már ettől eltérő eljárási modellt kíván érvényesíteni. A kutatás során vizsgált ügyek alapján a Be. 164. §-ára, illetve a Be. 593. § (4) bekezdésére alapított, a vádló bizonyítási mulasztását kifejezetten értékelő bírói érvelés továbbra is inkább kivételesnek tekinthető. A bíróságok a bizonyítást a gyakorlatban általánosságban továbbra is széles körben, vádlói indítvány hiányában is hivatalból veszik fel, még olyan esetekben is, amikor a szabályozás alapján elvileg lehetőség nyílna a vádlói mulasztás jogkövetkezményeinek alkalmazására.

Ennek részben az is magyarázata lehet, hogy a bizonyítás eredménye sok esetben nem látható előre teljes bizonyossággal, a bíróságnak pedig azon hivatalbóli kötelezettsége továbbra is fennáll, hogy a terhelt javára szolgáló bizonyítást hivatalból is lefolytassa. A kutatás ugyanakkor arra is rámutatott, hogy még azokban az esetekben is ritkán jelenik meg a Be. 593. § (4) bekezdésére alapított érvelés a másodfokú határozatokban, amikor a vádlói bizonyítás hiányossága egyértelműen azonosítható lenne.

A kutatás eredményei azonban arra világítottak rá, hogy e jelenség nem értelmezhető egyszerűen a kodifikációs változásokkal szembeni jogalkalmazói „ellenállásként”. A korábbi

szemlélet továbbélése ennél lényegesen összetettebb folyamat, amely szorosan összefügg a kontinentális büntetőeljárás rendszerek hagyományos bírói szerepfelfogásával, valamint a bírói szocializáció és a jogalkalmazói rutin hosszú idő alatt kialakult sajátosságaival.

A bíróság hivatalbóli igazságfeltáró szerepe a kontinentális büntetőeljárás modellekben történetileg mélyen gyökerező szemléleti elem, amely a bírói gondolkodás alapstruktúráiban is megjelenik. Mivel a korábbi szerepfelfogás továbbélése bizonyos értelemben természetes velejárója minden olyan reformfolyamatnak, amely a büntetőeljárás alapvető szerkezetét érinti, a kodifikációs változások önmagukban nem képesek azonnal és teljes mértékben átalakítani ezt a jogalkalmazói szemléletet.

A kutatás egyik legfontosabb tanulsága éppen ezért az, hogy az alapvető szintű kodifikációs változások rendszerint gyorsabban végbe mennek, mint a jogalkalmazói szemlélet tényleges átalakulása, ezért a normaszintű hangsúlyeltolódás önmagában még nem eredményez automatikusan új típusú jogalkalmazói gyakorlatot. A bírói szerepfelfogás változása szükségképpen hosszabb, fokozatos és részben pszichológiai természetű folyamat, amelyben a korábbi jogalkalmazói rutinok, a szakmai szocializáció és az igazságfeltáró szerepfelfogás hagyományos elemei továbbra is jelentős szerepet játszanak.

Álláspontom szerint ezért a joggyakorlatban tovább élő korábbi szemléleti elemek nem a szabályozás sikertelenségét vagy elutasítottságát bizonyítják, hanem sokkal inkább azt mutatják meg, hogy az officialitás és az ügyféli rendelkezési jog viszonyának átalakulása hosszabb távú, fokozatos fejlődési folyamatként értelmezhető, amelynek végleges irányát és tényleges tartalmát maga a bírói gyakorlat fogja kialakítani. A kutatás eredményei e körben arra is rámutatnak, hogy e folyamat tényleges mélysége és iránya várhatóan csak hosszabb időtávban, akár egy bírói generációváltás lezajlásának tükrében lesz teljeskörűen értékelhető, feltéve, hogy a jelenlegi szabályozási környezet tartósan fennmarad. Erre figyelemmel érdemes lehet a bizonyítás szabályainak változásához kapcsolódó joggyakorlatelemzést a későbbiekben megismételni, hogy felszínre kerüljenek a hosszabb távú tendenciák a jogalkalmazásban.

V.2.3. A hivatalbóliság garanciális érvényesülése a bizonyítás körében

A kutatás során igazolást nyert, hogy bár a hatályos szabályozás a bizonyítás általános rendszerében egyértelműen a felek aktivitására épül, azonosíthatók olyan eljárási területek, amelyek körében a bíróság hivatalbóli kötelezettségei továbbra is garanciális jelentőséggel bírnak.

A bizonyításhoz kapcsolódó speciális szabályok körében leginkább a tizennyolc éven aluli személyek részvételével zajló eljárások mutatják meg, hogy bizonyos eljárási helyzetekben a hagyományos kontinentális büntetőeljárási modellhez kapcsolódó bírói szerepfelfogás továbbra sem nélkülözhető. E körben ugyanis a büntetőeljárás általános céljai mellett olyan speciális elvek és szempontok is érvényesülnek, amelyek az eljárásban résztvevő kiskorú személyek életkori sajátosságaira, fokozott kiszolgáltatottságára és különleges igényére tekintettel fokozott garanciális követelményeket támasztanak. E követelmények érvényesülése nem tehető kizárólag a felek eljárási aktivitásától vagy bizonyítási indítványaitól függővé.

Ennek megfelelően e területen olyan speciális jogszabályi rendelkezések vannak érvényben, amelyek a bizonyítás körében a bíróság számára nem pusztán lehetőséget, hanem adott esetben kifejezett hivatalbóli kötelezettséget írnak elő. A bizonyítás felvételének módjára, terjedelmére és feltételeire vonatkozó speciális szabályok végső soron mind azt a célt szolgálják, hogy a kiskorú személyek jogainak és érdekeinek védelme az eljárás során ténylegesen érvényesülhessen.⁷

Az értekezés eredményei tehát e körben azt támasztják alá, hogy a bizonyítás terén az officialitás általános visszaszorulása mellett is vannak olyan területek, amelyek vonatkozásában a bíróságot hivatalbóli kötelezettségek terhelik, mivel ezen garanciális szabályok érvényesülése nem múlhat a felek indítványán.

V.2.4. Az officialitás funkcióváltása

A bizonyítás szabályainak és a bírói szerepfelfogás alakulásának vizsgálata során tett fenti megállapítások önmagukban is fontos következtetésekhez vezettek. A vizsgálat során tett megállapítások alapján az első fő hipotézis értékelése szempontjából azonban a kutatás legfontosabb eredménye nem az officialitás térnyerésének vagy visszaszorulásának mértékében ragadható meg.

A feltárt tendenciák ugyanis arra mutatnak, hogy a vizsgált folyamatok nem írhatók le az officialitás egyszerű térvesztéseként. Sokkal inkább az rajzolódott ki, hogy a büntetőeljárásban a hivatalbóliság funkciója alakul át: az anyagi igazság hivatalbóli feltárásához kapcsolódó szerepkör szűkülésével párhuzamosan felértékelődnek azok a hivatalbóli bírói kötelezettségek, amelyek a tisztességes eljárás garanciális követelményeinek érvényesülését szolgálják. A

---

⁷ BATTÁ JÚLIA DÓRA, *Némajáték a büntetőeljárásban: a tizennyolcadik életévet be nem töltött tanú kihallgatásának sajátosságai*, JURA, 2022/3. szám, 118.

hangsúly így fokozatosan a materiális igazság korlátlan hivatalbóli feltárásáról a büntetőeljárás garanciális törvényességének biztosítása felé tolódik el.

Az officialitás ezért a modern büntetőeljárásban nem megszűnőben lévő, hanem átalakuló elvként írható le. A hivatalbóliság továbbra is a büntetőeljárás meghatározó szervezőelve marad, azonban funkciója és megjelenési formája lényegesen differenciáltabb képet mutat, mint a korábbi eljárási modellekben. A kutatás eredményei alapján így a kérdés már nem elsősorban az, hogy milyen mértékben szorult vissza az officialitás a büntetőeljárás rendszerében, hanem az, hogy mely területeken maradnak továbbra is nélkülözhetetlenek azok a hivatalbóli bírói kötelezettségek, amelyek a tisztességes eljárás garanciális minimumainak érvényesülését szolgálják. E kérdés vizsgálata képezte a második fő hipotézis értékelésének kiindulópontját.

V.3. AZ OFFICIALITÁS GARANCIÁLIS FUNKCIÓJA – A MÁSODIK HIPOTÉZIS ÉRTÉKELÉSE

A kutatás második fő hipotézisének alapját az a felismerés képezte tehát, hogy a büntetőeljárásban léteznek olyan eljárási garanciák és hivatalbóli bírói kötelezettségek, amelyek érvényesülése nem tehető kizárólag a felek eljárási aktivitásától vagy indítványaitól függővé. Ebből következően a hivatalbóliság elvének visszaszorulása nem érvényesülhet korlátlanul a büntetőeljárás rendszerében, mivel annak további szűkítése már a tisztességes eljárás garanciális rendszerének sérelméhez vezethetne.

A második fő hipotézis központi kérdésévé azon eljárási területek és hivatalbóli bírói kötelezettségek azonosítása vált, amelyek körében az officialitás további visszaszorulása már a büntetőeljárás garanciális működését veszélyeztetné.

A kutatás során vizsgált jogintézmények és eljárási helyzetek elemzése alapján megállapítható, hogy a hivatalbóliság garanciális funkciói a büntetőeljárás több, egymástól eltérő szakaszában és szabályozási területén is azonosíthatók. A vizsgálat azt mutatta, hogy e kötelezettségek közös jellemzője nem az anyagi igazság feltárásának igénye, hanem a tisztességes eljárás alapvető követelményeinek biztosítása. Az alábbiakban ezért a kutatás során feltárt legfontosabb területek mentén foglalom össze a második fő hipotézis vizsgálatának eredményeit.

V.3.1. A másodfokú eljárás mint a két fő hipotézis metszéspontja

A másodfokú eljárás a kutatás két fő hipotézisének sajátos metszéspontján helyezkedik el, mivel annak vizsgálata különösen érzékletesen mutatta meg, hogy az officialitás és az

ügyféli rendelkezési jog a büntetőeljárásban nem egymást kizáró, hanem egymás mellett, eltérő intenzitással érvényesülő szervezőelvek.

A korlátozott felülbírálat szabályainak kiszélesítése egyértelműen az ügyféli rendelkezési jog erősödésének irányába mutat. A felülbírálat terjedelmét immár főszabály szerint a felek fellebbezésének – mint klasszikus ügyféli rendelkezési jogosultság – tartalma jelöli ki, így a másodfokú eljárás egyre inkább a felek rendelkezési jogához igazodó jogorvoslati rendszerként jelenik meg.⁸

A kutatás ugyanakkor arra is rámutatott, hogy ezzel párhuzamosan a másodfokú eljárásban is fennmaradtak azok a hivatalbóli bírói kötelezettségek, amelyek – a felülbírálat terjedelmétől függően – egyrészt a másodfokú bíróság aktív korrigáló szerepében, másrészt a tisztességes eljárás garanciáinak védelmében öltenek testet. Így a másodfokú bíróságot teljes felülbírálat esetén a részleges megalapozatlanság hivatalbóli kiküszöbölésére vonatkozó kötelezettség terheli, míg korlátozott felülbírálat esetén is hivatalból köteles vizsgálni az abszolút eljárási szabálysértések fennállását, valamint a törvény által meghatározott egyéb garanciális jelentőségű kérdéseket. A másodfokú eljárás szabályozása így egyszerre tükrözi az ügyféli rendelkezési jog előtérbe kerülését, valamint azt a korábban bemutatott tendenciát, amely szerint az officialitás a büntetőeljárásban egyre inkább garanciális tartalommal telítődik.

V.3.2. A hatékony védelem követelménye körében érvényesülő garanciális officialitás

A tisztességes eljárás klasszikus részgaranciái közül az értekezés a védelemhez való jogot, illetve különösen a hatékony védelem követelményét választotta annak bemutatására, hogy a bíróságot e garanciák érvényesülése körében milyen hivatalbóli kötelezettségek terhelik.

Ennek legfőbb indoka, hogy az EJEB és az Alkotmánybíróság esetjogában is visszatérően megjelenő tétel, hogy a védelemhez való jog csak akkor tekinthető biztosítottnak, ha az nem pusztán formálisan, hanem ténylegesen és hatékonyan érvényesül. E szemléletet a hatályos Be. is kifejezetten átvette, amikor *expressis verbis* rögzítette a hatékony védelem követelményét. Mindezekből szükségszerűen következik, hogy e követelmény érvényesülése együtt jár olyan hivatalbóli bírói kötelezettségek fennmaradásával, amelyek biztosítják, hogy a védelemhez való jog gyakorlása ne válhasson pusztán formálissá.

Az elemzés e körben is azt támasztotta alá, hogy a bíróságot – még a funkciómegosztás elvéből fakadó korlátok között is – egyfajta garanciális örököségi kötelezettség terheli a

---

⁸ vő.: HÁGER Tamás, *A korlátozott felülbírálat büntetőjogi főkérdésben a másodfokú eljárásban, a bírói igazságszemlélet és a korlátozott revízió*, Büntetőjogi Szemle, 2020/2. szám, 31.

védelemhez való jog tényleges érvényesülése felett. E kötelezettség dogmatikai alapja nem csupán a tisztességes eljárás általános követelményrendszeréből, hanem a *favor defensionis* elvéből is levezethető, és egyes esetekben aktív hivatalbóli fellépést is megkövetelhet, amennyiben ez szükséges a védelem gyakorlásának tényleges biztosításához.

Összességében a hatékony védelem követelményének elemzése jól szemléltette, hogy annak tényleges érvényesülésének biztosítása olyan garanciális minimumot jelent, amelynek érvényesülése nem tehető kizárólag a felek eljárási aktivitásától függővé. A kutatás eredményei ezért e területen egyértelműen alátámasztották a második fő hipotézist: a modern büntetőeljárásban az officialitás egyik legfontosabb fennmaradó funkciója a tisztességes eljárás gyakorlati érvényesülésének biztosítása.⁹

V.3.3. Az előzetes bírósági mentesítés vizsgálata mint garanciális hivatalbóli kötelezettség

A kutatás a büntetéskiszabás körében az előzetes bírósági mentesítés vizsgálatát emelte ki annak bemutatására, hogy bizonyos kérdésekben a hivatalbóliség nem pusztán választható eljárási lehetőségként, hanem garanciális jelentőségű bírói kötelezettségként jelenik meg.

Az értekezés e körben abból indult ki, hogy az Alkotmánybíróság az előzetes bírósági mentesítés kapcsán a végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztés kiszabása esetén a bíróság számára alkotmányos kötelezettségként kifejezett hivatalbóli vizsgálati kötelezettséget ír elő az előzetes mentesítés alkalmazhatóságának vizsgálata körében, mivel a szabályozás nem biztosította megfelelően az eljárási garanciák érvényesülését.

A vizsgálat eredményei ugyanakkor azt mutatták, hogy e hivatalbóli kötelezettség gyakorlati érvényesülése nem minden esetben következetes. Az értekezés empirikus kutatás keretében teljeskörűen elemezte a Debreceni Ítéltáblán 2019–2020. években jogerősen befejezett azon ügyeket, amelyekben a bíróság végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztést szabott ki. A vizsgálat célja annak feltárása volt, hogy a bíróságok ezekben az ügyekben hivatalból vizsgálják-e az előzetes bírósági mentesítés lehetőségét, és amennyiben azt nem alkalmazzák, rendelkeznek-e annak mellőzéséről.

A kutatás eredményei e körben egyértelmű hiányosságokat tártak fel. A vizsgált határozatok közel 60%-a ugyanis nem tartalmazott az előzetes bírósági mentesítésre vonatkozó rendelkezést. Mindez arra utal, hogy a garanciális jelentőségű hivatalbóli kötelezettség gyakorlati érvényesülése a vizsgált időszakban nem volt maradéktalanul biztosított.

---

⁹ vö.: BATTÁ, *Vízre hulló...*, i.m. 481-481.

A kutatás eredményei ugyanakkor azt is alátámasztották, hogy az officialitás garanciális funkciója a büntetéskiszabás körében továbbra is hangsúlyosan jelen van, hiszen az előzetes bírósági mentesítés vizsgálata olyan kérdés, amely nem tehető kizárólag az ügyféli aktivitástól függővé. E kötelezettség mögött ugyanis nem az anyagi igazság feltárásának igénye, hanem a terhelt jövőbeli jogi helyzetét érintő garanciális szempontok állnak. Az officialitás e körben nem pusztán választható eljárási technika, hanem olyan garanciális kötelezettség, amelynek következetes érvényesülése a tisztességes eljárás biztosításának részét képezi.

Az előzetes bírósági mentesítés gyakorlati vizsgálata egyúttal arra is rámutatott, hogy e hivatalbóli kötelezettség alkotmánybírósági deklarálása önmagában még nem feltétlenül garantálja annak egységes és következetes gyakorlati érvényesülését. Ez felvetheti annak megfontolását is, hogy a hivatalbóli vizsgálati kötelezettség – garanciális jelentőségére tekintettel – a jövőben tételes jogi szinten is kifejezettebb szabályozást kapjon.

Kiemelést érdemel ugyanakkor, hogy a kutatás eredményei a vizsgált időszak bírói gyakorlatát tükrözik, ezért indokolt lehet a kutatás későbbi megismétlése is annak vizsgálata érdekében, hogy az időközben esetlegesen bekövetkezett jogalkalmazói változások mennyiben érintették e hivatalbóli kötelezettség gyakorlati érvényesülését.

V.3.4. Az officialitás differenciált jelenléte a jogerő utáni eljárásokban

A kutatás – a korábban bemutatott – tudatos *rendszeres metszet* kialakításának megfelelően nem kizárólag a büntetőeljárás rendes szakaszaira, hanem a jogerő utáni eljárások rendszerére is kiterjedt. E terület vizsgálata különösen alkalmas annak szemléltetésére is, hogy egy látszólag csekély alapelvi hangsúlyeltolódás miként gyűrűzik végig a büntetőeljárás összetett rendszerén, így a jogerőt követően miként alakul át az officialitás szerepe, és milyen körben maradnak fenn a bíróság garanciális hivatalbóli kötelezettségei.

A jogerő utáni eljárásokban emellett különösen érzékletesen figyelhető meg az officialitás differenciálódása is, hiszen e körben a hivatalbóliság már egyértelműen nem a klasszikus értelemben vett igazságfeltáró funkcióhoz kapcsolódik, hanem sokkal inkább garanciális és korrekciós szerepkörben jelenik meg. Az officialitás és az ügyféli rendelkezési jog viszonya ezért a jogerőt követően sem írható le kizárólag az egyik vagy másik elv dominanciájával.

Az értekezés e körben az összbüntetési eljárást emelte ki részletesebb vizsgálat tárgyául. Ennek indoka egyrészt az volt, hogy az összbüntetés sajátos módon kapcsolódik a büntetéskiszabás kérdésköréhez is, emellett kifejezetten alkalmas annak bemutatására is, hogy

az officialitás és az ügyféli rendelkezési jog a jogerő utáni eljárásokban sem egymást kizáró, hanem egymás mellett, eltérő intenzitással érvényesülő szervezőelvek.

A kutatás eredményei a részhipotézist e körben is egyértelműen alátámasztották. A vizsgálat alapján ugyanis a jogerő utáni eljárások rendszerében is érzékelhető a kérelemhez kötöttség erősödése és a bíróság hivatalbóli mozgásterének szűkülése. Ennek egyik markáns megnyilvánulása, hogy a bíróság már nem nyújthat hivatalból eligazítást a megfelelő tartalmú kérelem előterjesztéséhez. A szabályozás és a jogalkalmazás e körben egyértelműen az ügyféli rendelkezési jog és a felek eljárási felelősségének erősödése irányába mozdult el.¹⁰

Az officialitás ugyanakkor e körben sem szorul teljesen háttérbe. A kutatás azt is igazolta, hogy bizonyos kérdésekben továbbra is fennmaradtak olyan hivatalbóli bírói kötelezettségek, amelyek elsődlegesen a terhelt számára kedvezőbb jogi helyzet biztosítását szolgálják. Ez különösen jól megfigyelhető a Btk. 2. § (2) bekezdésben rögzített kedvezőbb büntető törvény alkalmazásának körében, amely továbbra is hivatalbóli bírói feladatként jelenik meg. E kötelezettség fennmaradása jól mutatja, hogy a jogerő utáni eljárásokban a hivatalbóliség már nem általános igazságtartó feladatként, hanem elsősorban garanciális korrekciós mechanizmusként működik. Az összbüntetés szabályozása így valóban egyszerre tükrözi az officialitás elvének részleges visszaszorulását és annak tovább élő garanciális funkcióját.¹¹

Összességében a jogerő utáni eljárások vizsgálata is azt támasztotta alá, hogy a bíróság hivatalbóli szerepe a modern büntetőeljárás rendszerében elsődlegesen már nem általános igazságtartó funkcióként jelenik meg. A kutatás eredményei e területen is megerősítették a második fő hipotézist, mivel rámutattak arra, hogy bizonyos, a terhelt számára kedvezőbb jogi helyzet biztosítását szolgáló kérdésekben a hivatalbóli bírói kötelezettségek továbbra sem nélkülözhetők.¹²

V.3.5. Az európai minimumstandardok és az officialitás garanciális funkciója

A kutatás második fő hipotézisének vizsgálata során az európai esetjog elemzése további megerősítést adott annak a következtetésnek, hogy az officialitás garanciális funkciója nem kizárólag a hazai szabályozás sajátossága, hanem e megközelítés a modern európai

---

¹⁰ vö.: DORANG Zsanett, *Az összbüntetési eljárás, különös tekintettel az indítványra*, In: FURKÓ Péter – PÉNZES Martin (szerk.), *Fiatal kutatóink II.: Az Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Program a Károli 2024/2025*, L'Harmattan Kiadó, Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest, 2025, 243-244.

¹¹ BATTÁ Júlia Dóra, *Kié az utolsó szó? – Az összbüntetés aktuális kérdései*, Büntetőjogi Szemle, 2019/2. szám, 6-8.

¹² vö.: BATTÁ Júlia Dóra, *Az összbüntetés aktuális kérdései a jogbiztonság tükrében*, In: SZÜCS LÁSZLÓNÉ SISKÁ Katalin – TALABOS DÁVIDNÉ LUKÁCS Nikolett (szerk.), *A jog tudománya, a mindennapok joga 3. konferenciakötet*, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 2020, 5-18.

büntetőeljárási modellekben is meghatározó jelentőséggel bír. Az Európai Unió Bíróságának és az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjoga ugyanis több olyan eljárási helyzetet azonosít, amelyekben a tisztességes eljárás érvényesülése szükségképpen hivatalbóli bírói kötelezettségeket hív életre.¹³

A kutatás eredményei alapján e minimumstandardok közös sajátossága annak felismerése, hogy bizonyos alapvető garanciák – így különösen a védelemhez való jog, a *ne bis in idem* elve, az ártatlanság véelme vagy a tisztességes eljárás további részgaranciái – érvényesülése felett a bíróságnak hivatalból is örködnie kell, azok biztosítása nem tehető kizárólag a felek eljárási aktivitásától függővé.

Az európai esetjog vizsgálata ezzel összhangban a második fő hipotézis helytállóságát is megerősítette. A kutatás eredményei ugyanis összességében azt támasztják alá, hogy az officialitás garanciális funkciója nem tekinthető pusztán a kontinentális büntetőeljárási hagyomány „maradványának”. Az európai minimumstandardok éppen ellenkezőleg azt mutatják, hogy a modern büntetőeljárásban – még a felek rendelkezési jogának fokozatos erősödése mellett is – bizonyos hivatalbóli bírói kötelezettségek továbbra is nélkülözhetetlenek a tisztességes eljárás tényleges biztosításához. Mindez egyúttal azt is alátámasztja, hogy az officialitás a modern büntetőeljárásban nem eltűnően lévő, hanem funkciójában átalakuló elvként írható le. A hivatalbóliság elve e körben tehát nem a felek rendelkezési jogának ellenpontjaként, hanem annak korlátjaként és garanciális kiegészítőjeként jelenik meg.¹⁴

V.4. ZÁRÓ GONDOLATOK

A kutatás eredményei összességében azt igazolták, hogy az officialitás és az ügyféli rendelkezési jog viszonya a modern büntetőeljárásban nem írható le kizárólag az egyik elv fokozatos térnyeréseként vagy a másik visszaszorulásaként. A vizsgált jogintézmények és eljárási területek elemzése ennél összetettebb folyamatot rajzolt ki: miközben a hatályos szabályozás több ponton valóban az ügyféli rendelkezési jog erősödése és a bíróság klasszikus hivatalbóli igazságfeltáró szerepének szűkítése irányába mozdult el, az officialitás garanciális funkciói továbbra is meghatározó jelentőséggel bírnak a büntetőeljárás rendszerében.

---

¹³ vö.: BATTA Júlia Dóra, *A tagállami bíróságok hivatalbóli kötelezettségei a párhuzamos eljárásokban*, In: SZÜCS LÁSZLÓNÉ SISKÁ Katalin; TALABOS DÁVIDNÉ LUKÁCS Nikolett (szerk.), *A jog tudománya, a mindennapok joga VI.*, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 2021, 32-43.

¹⁴ vö.: BATTA, Júlia Dóra, *The Principle of Official Proceedings in Practice of the CJEU and the ECtHR*, Büntetőjogi Szemle, 2021/különszám, 11.

A kutatás egyik legfontosabb eredménye ezért annak megállapítása, hogy az officialitás a modern büntetőeljárásban nem megszűnő, hanem átalakuló elvként ragadható meg. A hivatalbóliség szerepe egyre kevésbé kapcsolódik a materiális igazság korlátlan hivatalbóli feltárásának klasszikus modelljéhez, és egyre inkább a tisztességes eljárás garanciális minimumainak biztosítása felé tolódik el. A kutatás alapján így a modern büntetőeljárás fejlődési iránya nem az officialitás teljes háttérbe szorulása, hanem a hivatalbóliség és az ügyféli rendelkezési jog közötti viszonyrendszer folyamatos újraértelmezése, illetve a két elv közötti új egyensúly kialakulása.

Nyilvántartási szám: DEENK/542/2026.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Batta Júlia Dóra

Doktori Iskola: Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

MTMT azonosító: 10074506

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Folyóiratcikkek, tanulmányok (8)

1. **Batta, J. D.:** Vízre hulló hópehely? - Hatékony védelem és officialitás a büntetőeljárás törvényben.
Magyar jog. 70 (7-8), 471-482, 2023. ISSN: 0025-0147.
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: A
2. **Batta, J. D.:** You are Responsible for Your Rose: Juveniles and Officiality in Hungarian Criminal Proceedings.
Büntetőjogi Szemle. 11 (2), 3-8, 2023. ISSN: 2063-8183.
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: C
3. **Batta, J. D.:** Némajáték a büntetőeljárásban: a tizennyolcadik életévet be nem töltött tanú kihallgatásának sajátosságai.
Jura. 28 (3), 107-120, 2022. ISSN: 1218-0793.
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: A
4. **Batta, J. D.:** Finkey officialitás-elméletének hatása a magyar büntetőeljárásra.
Erdélyi Jogélet. 2 (1), 15-24, 2021. ISSN: 2734-6226.
DOI: <http://dx.doi.org/10.47745/ERJOG.2021.01.02>
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: B
5. **Batta, J. D.:** Officiality and the right of defence in the case law of the ECHR.
Revista Facultatii de Drept Oradea. 2021 (1), 86-90, 2021. ISSN: 1582-7585.
6. **Batta, J. D.:** The Principle of Official Proceedings in Practice of the CJEU and the ECtHR.
Büntetőjogi Szemle. 10 (Kisz.), 6-11, 2021. ISSN: 2063-8183.
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: C
7. **Batta, J. D.:** The Ex Officio Requirement in CJEU Practice.
Revista Facultatii de Drept Oradea. 2020 (2), 163-168, 2020. ISSN: 1582-7585.
8. **Batta, J. D.:** Kié az utolsó szó?: az összbüntetés aktuális kérdései.
Büntetőjogi szemle. 2, 3-9, 2019. ISSN: 2063-8183.
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: C

Konferenciaközlemények (4)

9. **Batta, J. D.:** Két világ közt - A bíróság szerepe a tizennyolc éven aluliak részvételével zajló büntetőeljárásban.
In: XXV. Jogász Doktoranduszok Országos Konferenciája. Szerk.: Jakab Éva; Miskolczi-Bodnár Péter, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 19-29, 2023, (Jog és Állam, ISSN 1787-0607) ISBN: 9786156637031
10. **Batta, J. D.:** A hivatalbóliság elvének szemléletbeli változásai az Alkotmánybíróság és a Kúria joggyakorlatának tükrében.
In: A jog tudománya, a mindennapok joga V. : Konferenciakötet. Szerk.: Siska Katalin - Talabos Dávidné Lukács Nikolett (szerk.), Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 27-35, 2021. ISBN: 9789634902973
11. **Batta, J. D.:** A tagállami bíróságok hivatalbóli kötelezettségei a párhuzamos eljárásokban.
In: A jog tudománya, a mindennapok joga VI. Konferenciakötet. Szerk.: Szűcs Lászlóné Siska Katalin; Talabos Dávidné Lukács Nikolett, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 32-43, 2021. ISBN: 9789634903451
12. **Batta, J. D.:** Az összbüntetés aktuális kérdései a jogbiztonság tükrében.
In: A jog tudománya, a mindennapok joga : 3. konferenciakötet. Írták: Ábrók Kamilla, Bak Adrienn, Aux Levente, Batta Júlia Dóra, Bodnár Beáta, Erdős István, Gönczi Barbara, Győri Ágoston, Handlery Anna, Herdon István, Kiss Judit, Kovács Lajos Péter, Kovács Zsófia Dóra, Kőhalmi Máté, Lakatos Tamás, Nagy János, Németh, János, Nge Nge Aung, Pápa Laura, Pilisy Bence, Porcsin Levente, Simon Alexa, Szabó Mercédesz Ibolya, Varga Dóra, Szűcs Lászlóné Siska Katalin, Talabos Dávidné Lukács Nikolett, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 1-18, 2020. ISBN: 9789634902058

További közlemények

Folyóiratcikkek, tanulmányok (3)

13. **Batta, J. D., Solyom, P.:** A terhességmegszakítást megelőző tanácsadás működése a gyakorlatban.
Med. Et Jur. 8 (5), 26-30, 2017. ISSN: 2061-6619.
14. **Batta, J. D.:** Sztereotípiák szerepe a büntetőeljárásban.
Büntetőjogi Szemle. 2, 38-46, 2017. ISSN: 2063-8183.
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: C

**DEBRECENI
EGYETEM**

**DEBRECENI EGYETEM
EGYETEMI ÉS NEMZETI KÖNYVTÁR**

H-4002 Debrecen, Egyetem tér 1, Pf.: 400
Tel.: 52/410-443, e-mail: publikaciok@lib.unideb.hu

15. **Batta, J. D.:** 3086/2016. (IV. 26.) AB határozat.

Fundamentum. 2-4, 128-131, 2016. ISSN: 1417-2844.

MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: A

MTA Állam- és Jogtudományi Bizottsága irányelvei szerint:

„A” kategóriás folyóiratban megjelent publikációk: 3, melyek közül az értekezés alapjául szolgál: 2

„B” kategóriás folyóiratban megjelent publikációk: 1, melyek közül az értekezés alapjául szolgál: 1

„C” kategóriás folyóiratban megjelent publikációk: 4, melyek közül az értekezés alapjául szolgál: 3

A DEENK a Jelölt által a Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudományometriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2026.08.19.

University Doctoral (PhD) Dissertation Abstract

**The Implementation of the Principle of Officiality in
Criminal Procedure**

dr. Júlia Dóra Batta

Supervisor: Prof. Dr. Balázs Elek
Professor of Law

UNIVERSITY OF DEBRECEN

Géza Marton Doctoral School of Legal Studies

Debrecen
2026

I. REASONS FOR CHOOSING THE TOPIC AND THE TIMELINESS OF THE RESEARCH

The starting point of the research was the recognition that the fundamental principles of criminal procedure are not norms with immutable content, but structural foundations determining the functioning of the criminal justice system, the content and emphasis of which continuously evolve in the course of legal development. Their content is shaped in each historical period in accordance with prevailing criminal policy objectives and the particular model of the administration of justice.¹⁵ Perhaps nothing illustrates the paramount importance of fundamental principles within the system of criminal procedure more clearly than the catalogue of absolute procedural violations set out in Section 608 of the Hungarian Code of Criminal Procedure. The procedural errors listed therein – which necessarily result in the setting aside of the judgment of the court of first instance and the remittal of the case for a new trial – invariably concern the violation of requirements of fundamental importance that form part of the system of fair trial guarantees. Such requirements include, in particular, the right to a lawful judge, the right to be present, the effective exercise of the right to defence, and the guarantees relating to the lawful composition and impartiality of the court. Their importance is further demonstrated by the fact that the appellate court is required to examine their existence irrespective of the scope of the remedies lodged, and such violations cannot be remedied in appellate proceedings.¹⁶ All of this clearly demonstrates that the fundamental principles of criminal procedure are not merely declaratory norms, but requirements that genuinely determine the structure and functioning of criminal proceedings.

In the course of drafting Act XC of 2017 on Criminal Procedure, the Hungarian legislature was required to take a position on several fundamental issues affecting the structure of criminal proceedings at the level of fundamental principles, resulting in significant structural changes within the system of criminal procedure. One of the most significant of these changes concerns the transformation of the role of the principle of officiality. In several respects, the current regulatory framework has shifted towards strengthening the principle of opportunity and the parties' right of disposition, particularly in the regulation of the taking of evidence, which may be regarded as a change of approach permeating criminal proceedings as a whole.¹⁷

---

¹⁵ BATTÁ Júlia Dóra, *Finkey officialitás-elméletének hatása a magyar büntetőeljárásra*, Erdélyi Jogélet 2021/1. szám, 16.

¹⁶ HÁGER Tamás, *Abszolút eljárási szabálysértések az elsőfokú büntetőperben*, Büntetőjogi Szemle, 2014/2. szám, 50-51.

¹⁷ BATTÁ Júlia Dóra, *Vízre hulló hópehely? – Hatékony védelem és officialitás a büntetőeljárási törvényben*, Magyar Jog, Hetvenedik évfolyam 7-8. szám, 2023. július-augusztus, 471.

These developments make it necessary to examine the content and scope of the principle of officiality within the current system of criminal procedure, as well as the impact of changes at the level of fundamental principles on the role of the courts in the criminal justice process. Such an examination is significant not only from a doctrinal perspective but also because the application of the principle of officiality repeatedly raises questions in everyday judicial practice. In order to assess the actual effects of these developments, it is therefore necessary to examine how judicial practice responds to these shifts at the level of fundamental principles and whether they amount to an actual decline in the role of officiality or rather to its differentiated transformation.¹⁸

II. HYPOTHESES OF THE RESEARCH

The dissertation is based on two main hypotheses. The first concerns the transformation of the regulation of the taking of evidence and the retreat of the principle of officiality at the normative level, while the second addresses the continuing and significant guarantee function performed by the principle of officiality within the system of criminal procedure. The research is further guided by the premise that the role of officiality within the system of criminal procedure does not simply diminish or persist; rather, it undergoes differentiated transformations across the various stages of proceedings and procedural institutions.

II.1. THE RETREAT OF THE PRINCIPLE OF OFFICIALITY AND THE STRENGTHENING OF PARTY DISPOSITION

The first main hypothesis of the research is that, although the current regulation of criminal procedure has shifted, at the level of statutory provisions – particularly in the regulation of the taking of evidence – towards limiting the principle of officiality and, in parallel, strengthening party disposition, these changes have not resulted in a general retreat of the principle of officiality in judicial practice. It may be assumed that, despite the codification changes, elements of the approach underlying the previous regulatory framework and established practices of legal application continue to persist in judicial practice. Consequently, the courts' conception of their role in relation to the taking of evidence still substantially retains traditional elements of the ex officio establishment of the material truth.

---

¹⁸ BATTA, *Finkey...*, i.m. 17.

In this context, the research proceeds from the following sub-hypotheses:

(1a) Compared with the previous regulatory framework, the current Hungarian Code of Criminal Procedure (CCP) gives more consistent effect to the principle of the division of functions by placing the burden of proving the charge more clearly on the prosecutor and limiting the court's *ex officio* obligation to take evidence. This shift in approach is particularly reflected in Section 164 of the CCP and in the transformation of the rules on insufficiently established facts set out in Section 593(4), which precludes the application of the consequences of insufficiently established facts where the failure to establish the facts is clearly attributable to an omission on the part of the prosecutor.

(1b) Despite these normative changes, it may be assumed that judicial practice continues to be strongly influenced by the traditional conception of the judicial role, according to which the *ex officio* establishment of the material truth remains a task of the court. Accordingly, decisions expressly assessing an omission on the part of the prosecutor on the basis of Section 164(1) or Section 593(4) of the CCP may be regarded as exceptional rather than as constituting a consistently applied new approach to the taking of evidence.

(1c) Despite the retreat of the principle of officiality and the strengthening of party disposition within the system of evidentiary process in criminal procedure, procedural situations and areas can still be identified in which the court's *ex officio* obligations continue to play a decisive role. In the field of evidence, officiality remains particularly significant in proceedings involving participants in a particularly vulnerable position, especially criminal proceedings involving persons under the age of eighteen.

The examination of appellate proceedings occupies a particular position within the research, as it lies at the intersection of the two main hypotheses. The rules governing appellate review simultaneously reflect the growing prominence of party disposition and the continuing importance of the guarantee functions of officiality. In appellate proceedings, considerable emphasis is placed on party disposition, particularly through the determination of the scope of review in accordance with the direction and scope of the parties' appeals, as well as through the transformation of the consequences of insufficiently established facts. At the same time, *ex officio* duties to identify and address certain issues continue to play a decisive role where they serve to ensure the requirements of a fair trial. This is particularly evident in the duty to identify *ex officio* the absolute procedural violations regulated in Section 608 of the CCP and in ensuring the application of the *favor defensionis* principle. The related sub-hypothesis is that appellate proceedings particularly clearly illustrate the functional transformation of the

principle of officiality: while the role of ex officio establishment of the material truth appears to be narrowing, ex officio obligations of a guarantee-oriented nature cannot similarly recede.

II.2. THE GUARANTEE-BASED FUNCTION OF OFFICIALITY IN CRIMINAL PROCEDURE

The second main hypothesis of the research is that the restriction of the principle of officiality cannot proceed without limits within the system of criminal procedure, as its further limitation could undermine the system of guarantees underlying the right to a fair trial. The hypothesis is based on the assumption that the requirements of a fair trial and its individual safeguards constitute fundamental procedural guarantees whose observance cannot be made dependent exclusively on the applications of the parties; rather, the court must also ensure compliance with them ex officio. Accordingly, within the system of criminal procedure, officiality is not merely a technical organising principle governing the conduct of proceedings, but also one of the fundamental instruments for safeguarding the right to a fair trial. Its more extensive restriction cannot therefore be justified solely by reference to the simplification of criminal proceedings.

The research is based on the following sub-hypotheses in this respect:

(2a) The system of absolute procedural violations under the Code of Criminal Procedure also demonstrates that the court must examine ex officio, at every stage of the proceedings, whether the fundamental guarantees of a fair trial have been respected.

(2b) Among the individual safeguards of a fair trial, the right to defence and the requirement of effective defence provide particularly clear illustrations of the guarantee-based function of officiality. The effective protection of these guarantees requires the court, at every stage of criminal proceedings, to ensure ex officio respect for the right to defence, since their violation gives rise to ex officio judicial duties that form part of the system of safeguards designed to guarantee a fair trial and cannot be made dependent exclusively on the procedural activity of the parties.

(2c) In connection with the examination of preliminary judicial rehabilitation, the Constitutional Court formulated a constitutional requirement imposing an express ex officio duty on the court to examine the applicability of preliminary rehabilitation where a suspended term of imprisonment is imposed. The corresponding sub-hypothesis is that the fulfilment of this ex officio judicial duty is not always consistent in practice and that there may be cases in

which, in the absence of a specific application, the court fails to examine the applicability of preliminary rehabilitation or does not provide adequate reasons for declining to apply it.

(2d) The transformation of the principle of officiality can also be clearly observed in the system of post-finality proceedings, particularly in proceedings concerning the aggregation of sentences. In this area, the legislation has moved in several respects towards greater application-based constraints and a narrowing of the court's *ex officio* powers. At the same time, certain *ex officio* duties have been retained in relation to issues concerning the protection of a more favourable legal position for the convicted person. The corresponding sub-hypothesis is that the regulation of the aggregation of sentences simultaneously reflects both the restriction of the principle of officiality and the continuing existence of its guarantee-based function, demonstrating that the court's *ex officio* role cannot be further restricted in certain areas of criminal procedure.

(2e) The case law of the Court of Justice of the European Union and the European Court of Human Rights confirms the guarantee-based function of officiality. European case law reveals common minimum standards that, in certain procedural situations, give rise to *ex officio* duties of examination on the part of national courts, particularly with regard to the *ne bis in idem* principle, the presumption of innocence, the right to defence, and other guarantees of a fair trial.

III. METHODOLOGICAL FRAMEWORK

Among the methods employed in the research, doctrinal analysis plays a central role. It is aimed at exploring the fundamental principles and systemic relationships underlying the current regulation of criminal procedure. Within this framework, the dissertation examines the immediate antecedents of the legislative changes affecting the legal institutions under consideration, as well as the amended legislative framework and its systemic implications. This analysis is supplemented by a historical approach, which makes it possible to trace the development of the principle of officiality in the context of the evolution of the continental (mixed) model of criminal procedure and to identify the legal-historical processes into which the current regulatory solutions are embedded.

The analysis of judicial practice also plays a prominent role in certain parts of the dissertation. In examining the amended rules governing the taking of evidence and appellate review, the dissertation explores the manner in which legal practice has responded to the transformation of the principle of officiality through an analysis of published judicial decisions.

The research on preliminary rehabilitation is further supplemented by empirical elements: a comprehensive review of case files covering a two-year period was conducted in respect of all relevant cases that had become final before the Debrecen Regional Court of Appeal, thereby enabling a detailed examination of the practical operation of this legal institution.

With regard to each of the areas examined, the dissertation also takes into account the case law of the higher courts, in particular the decisions of the Constitutional Court, the Curia and the regional courts of appeal, as well as – where relevant – the judicial practice of the European Court of Human Rights and the Court of Justice of the European Union. The research further includes an international perspective, examining the *ex officio* duties of national courts in criminal proceedings within the context of European Union law.

IV. STRUCTURE OF THE DISSERTATION

Given that the principle of officiality permeates the criminal procedure as a whole, a comprehensive examination of the principle would require a detailed analysis of all procedural institutions. The dissertation therefore seeks to provide an overall picture of the role of the principle of officiality within the system of criminal procedure by applying a form of *systematic cross-section*, examining selected areas of particular importance in greater depth.

The structure of the examination partly follows the logical sequence of the various stages of criminal proceedings. However, given the systemic nature of the principle of officiality, close substantive connections and overlaps between the individual chapters are inevitable. Accordingly, the structure of the dissertation is determined not exclusively by the chronology of procedural stages but, above all, by the interrelated system of the main hypotheses formulated in the research. Thus, while maintaining continuous chapter numbering, the dissertation is divided into four major structural parts, as set out below.

The *First Part* comprises the introductory and theoretical foundations. Chapter I presents the starting points of the research, its hypotheses and methodological considerations, while Chapter II examines the role of the principles of criminal procedure, the significance of the principle of officiality, and the foundations of procedural systems.

The *Second Part* comprises those chapters that are closely connected to the first main hypothesis, namely those examining how the curtailment of the principle of officiality and the strengthening of party autonomy are reflected in the regulation of criminal procedure and how these changes are actually manifested in judicial practice. Since this structural shift is most clearly observable in the transformation of the rules governing the taking of evidence, Chapter

III focuses on the historical, doctrinal and positive-law analysis of the system of evidentiary process, as well as on the examination of the related judicial practice. This is followed, in Chapter IV, by an analysis of the special rules applicable in the field of evidence, particularly in proceedings involving persons under the age of eighteen. This part seeks to demonstrate in which cases, and for what reasons, the court's *ex officio* role remains more pronounced in comparison with the general rules of the taking of evidence, and how the guarantee function of officiality emerges in procedural situations in which the enhanced protection of participants makes this necessary.

The examination of questions more strictly related to guarantees, based on the second main hypothesis, is subsequently addressed in the *Third Part* of the dissertation. The rationale for this structural arrangement is that the significance and limits of the guarantee function of officiality can only be precisely identified after demonstrating the areas and extent to which the current regulation has curtailed the traditional role of officiality.

In this context, Chapter V focuses on judicial duties connected with the effective exercise of the right of defence, while Chapter VI examines the institution of prior judicial exemption in the context of sentencing, in respect of which the Constitutional Court has imposed an express *ex officio* duty of examination on the courts. This part of the dissertation also presents the findings of the empirical research conducted on the basis of a comprehensive examination of case files at the Debrecen Regional Court of Appeal.

Chapter VII then examines appellate proceedings, which occupy a distinctive position within the structure of the dissertation, situated at the intersection of the two main hypotheses. The primary reason for placing this chapter here is that the regulation of appellate proceedings is connected both to the transformation of the system of evidentiary process and to the guarantee requirements of a fair trial; consequently, a proper interpretation of the chapter requires the presentation of the underlying considerations of both major structural parts. In addition, insofar as the systemic interrelationships of the issues examined permit, the dissertation also seeks to follow the logical sequence of the various stages of criminal proceedings.

In this context, the dissertation analyses the most important rules governing appellate proceedings through the relationship between officiality and party autonomy, with particular attention to the significance of the direction and scope of the appeal, as well as to the transformation of the rules on insufficiently established facts. It also examines those *ex officio* duties serving procedural guarantees that continue to play a decisive role in appellate proceedings, particularly in ensuring the effective protection of the individual guarantees of a fair trial and the principle of *favor defensionis*.

Chapter VIII then shifts the focus of the examination to the post-finality stage of criminal proceedings. Among post-finality proceedings, the dissertation concentrates on the procedure for the aggregation of sentences, an institution particularly suitable for demonstrating that the transformation of the principle of officiality can also be traced in the later stages of criminal proceedings. In this context, the dissertation seeks to show how even an apparently minor shift in approach may have a significant impact on the functioning and underlying conception of the procedure as a whole. At the same time, the procedure for the aggregation of sentences also clearly illustrates that certain issues – particularly the application of the prohibition of retroactive effect – cannot be made exclusively dependent on the parties’ motions. Accordingly, ex officio judicial duties serving guarantee considerations continue to exist in this area.

Chapter IX provides a European Union and human rights perspective by examining, on the basis of the case law of the Court of Justice of the European Union and the European Court of Human Rights, those minimum standards that shape the content of ex officio obligations imposed on the courts of the Member States. The purpose of this part is to demonstrate that the guarantee function of officiality is not merely an internal characteristic of national criminal procedural systems but is also of decisive importance at the European level, particularly in the context of cooperation between Member States, mutual trust and the application of common minimum guarantees.

The structure of the dissertation thus examines the content of the principle of officiality, its transformation of functions, and its guarantee-related limits across different stages of criminal proceedings and in different procedural situations. The *systematic cross-section* employed by the dissertation makes it possible to provide an overall picture of the functioning of the criminal procedure as a whole without seeking to offer an exhaustive examination of every procedural institution. Naturally, the operation of the principle of officiality could also constitute the subject of separate research in numerous further areas—particularly in proceedings of the investigating judge, the duties of the penitentiary judge, or other special procedures. Nevertheless, the procedural areas selected for the dissertation are suitable for examining the transformation of the principle of officiality and its guarantee-related limits at different points within the criminal procedural system and from different perspectives, thereby enabling a well-founded assessment of the main hypotheses and sub-hypotheses formulated in the course of the research.

Finally, Chapters X and XI, placed in the *Fourth Part*, serve as the concluding chapters of the dissertation. They assess the hypotheses, summarise the principal issues examined in the

dissertation, and set out the most important findings and conclusions reached by the research concerning the operation of the principle of officiality.

V. EVALUATION OF THE HYPOTHESES AND CONCLUSIONS

V.1. MAIN TRENDS IN THE CHANGING FUNCTIONS OF OFFICIALITY

The issues examined in the dissertation clearly demonstrate that the principle of officiality constitutes a fundamental organising principle that permeates the entire system of criminal procedure. Its significance can therefore be interpreted and examined in relation to all stages of criminal proceedings and across the full range of procedural institutions.¹⁹ The relationship between officiality and party autonomy is consequently relevant not only in the system of evidentiary process, but also in the context of investigations, remedies, post-finality proceedings and even the enforcement of sentences. A comprehensive examination of the subject would therefore necessarily have exceeded the scope of a single dissertation.

Accordingly, my research did not seek to provide an exhaustive analysis of every manifestation of officiality. Instead, it focused on a deliberately selected *systematic cross-section* that is particularly well suited to revealing the shifts in emphasis that have occurred in the relationship between officiality and party autonomy. Although the areas examined differ in their functions and underlying regulatory logic, they share the common characteristic of clearly illustrating the transformation of the relationship between these two principles.

The purpose of the research was therefore not merely to provide a doctrinal analysis of individual procedural institutions and legislative changes, but also to examine how the court's *ex officio* role has been transformed at the normative level within the system of criminal procedure, and to what extent this transformation has resulted in an actual change of approach in legal practice.

Ultimately, the analysis of the individual areas examined led to the conclusion that the developments taking place in criminal procedure cannot be described solely as a curtailment of officiality or as the straightforward expansion of party autonomy. The trends identified reveal a more complex picture: while certain functions of officiality are indeed narrowing, other functions continue to retain decisive significance. Taken as a whole, the procedural institutions examined therefore point not to the disappearance of officiality, but rather to a transformation

---

¹⁹ MÓRA Mihály (szerk.), *A magyar büntető eljárási jog*, Tankönyvkiadó, Budapest, 1961, 20-21.

of its functions and to the ongoing “recalibration” of the balance between officiality and party autonomy.

V.2. THE TRANSFORMATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN OFFICIALITY AND PARTY AUTONOMY IN THE FIELD OF EVIDENCE – EVALUATION OF THE FIRST HYPOTHESIS

The first main hypothesis of the research was that, although the current regulation of criminal procedure has, at the level of the statutory text – particularly in the regulation of the taking of evidence – moved towards a curtailment of the principle of officiality and, in parallel, towards the strengthening of party autonomy, these changes have not resulted in a general decline of the principle of officiality in judicial practice.

The hypothesis was based on the assumption that, despite the codification changes, elements of the approach associated with the previous regulation and established patterns of legal practice continue to persist in judicial practice. Consequently, the courts’ conception of their role continues, in several areas, to retain traditional elements of the *ex officio* establishment of the material truth.²⁰

The results of the research confirmed the first main hypothesis. At the same time, the examination revealed a more complex picture of the transformation of the relationship between officiality and party autonomy. It also demonstrated that codification changes at the level of fundamental principles necessarily take place more rapidly than the deeper transformation of judicial role conceptions and approaches to legal practice.

This development should not, however, be interpreted merely as resistance to codification changes or as their incomplete implementation in legal practice. Rather, it appears to reflect the natural persistence of a more deeply embedded judicial conception of the court’s role, associated with the continental model of criminal procedure.

Against this background, the relationship between officiality and party autonomy is characterised not by a simple process of curtailment, but by gradual transformation and reorganisation. The following sections therefore provide, separately, a concluding assessment of, on the one hand, the shifts in emphasis at the normative level and, on the other hand, the corresponding developments in legal practice and judicial approaches.

---

²⁰ BATTA, *Finkey...*, *i.m.* 23.

V.2.1. The Realisation of Change at the Normative Level

The findings of the research clearly demonstrate that, in relation to the principle of officiality, the current Code of Criminal Procedure has introduced, in several respects, a genuine normative shift in emphasis reflecting a change in approach. By placing greater emphasis on party autonomy, the new regulation has created conditions for a more consistent application of the principle of the division of procedural functions than under the previous regulatory framework.

This tendency is particularly pronounced in the system of evidentiary process. Compared with earlier procedural models, Section 164 of the Code of Criminal Procedure more clearly places the burden of proving the charge on the prosecutor, while the court's *ex officio* duty to take evidence has been curtailed in normative terms. Closely connected to this is the transformation of the rules governing insufficiently established facts. Section 593(4) of the Code expressly excludes the application of the consequences of insufficiently established facts where the failure to establish the relevant facts is clearly attributable to an omission by the prosecutor. The regulation thus clearly indicates that the legislature no longer intends the consequences of unsuccessful fact-finding to be automatically remedied through the court's *ex officio* duty to take evidence. Taken as a whole, the regulation therefore reveals a clear legislative intention to strengthen party autonomy and the parties' procedural responsibility – and, through this, the principle of the division of procedural functions – while simultaneously limiting the court's *ex officio* truth-finding role.

The systemic nature of criminal procedure also implies that shifts in emphasis in the relationship between officiality and party autonomy necessarily extend beyond the regulation of the taking of evidence. Criminal procedure operates as a complex system in which even an apparently minor change at the level of fundamental principles necessarily produces repercussions across all stages and procedural institutions.

Accordingly, the transformation of the rules of evidentiary proceedings has also resulted in a normative shift in emphasis within the system of appellate proceedings. The scope of appellate review is now, as a general rule, determined by the content of the parties' appeals, meaning that the appellate model is increasingly shaped by the parties' right of disposition. At the same time, however, in the context of full appellate review, the appellate court is still required to remedy partial deficiencies in the establishment of facts *ex officio*. Moreover, *ex officio* judicial duties that safeguard the minimum guarantees of a fair trial have also been

retained, particularly the duty to examine mandatory grounds for setting aside the judgment and those duties intended to ensure the application of the principle of *favor defensionis*.

A similar tendency can also be observed in the system of post-finality proceedings. In this context, the regulation of the procedure for the aggregation of sentences particularly clearly demonstrates that, while maintaining the court's *ex officio* duties serving procedural guarantees, the legislature has sought to assign a greater role to party autonomy and to apply more consistently the principle that the court is bound by the application. Accordingly, the court may decide only on whether the judgments identified in the application may be aggregated into a single sentence; it may not inform the convicted person of a different legal position or invite them to make a statement concerning it.

On the basis of the research findings, it can therefore be clearly concluded that the current Code of Criminal Procedure has introduced not merely technical or structural amendments, but a genuine normative shift in emphasis affecting the relationship between officiality and party autonomy. A clear statutory basis has thus been created for the formerly dominant role of officiality to be curtailed within the system of criminal procedure and, in parallel, for party autonomy – and, through it, the principle of the division of procedural functions – to be applied more consistently.

V.2.2. The Persistence of Judicial Practice and Its Specific Characteristics

The research also confirmed, however, that the changes introduced at the normative level did not result in an immediate and comprehensive change in judicial approaches. Based on the case law examined, elements of a traditional understanding of the judicial role remain discernible in several areas, according to which the court's primary task is the *ex officio* establishment of the substantive truth.

In several cases, the decisions examined showed that courts continue to employ formulations and patterns of reasoning reflecting the logic of comprehensive *ex officio* fact-finding and, in appellate proceedings, *ex officio* review, even where the current legislation seeks to establish a different procedural model. Based on the cases analysed in the course of the research, judicial reasoning expressly relying on Section 164 or Section 593(4) of the CCP and assessing the prosecution's failure to fulfill its evidentiary obligations remains rather exceptional. In practice, courts generally continue to take evidence *ex officio* to a broad extent, even in the absence of a motion by the prosecution and in cases where, under the applicable

rules, there would in principle be scope for applying the legal consequences of a failure on the part of the prosecution.

This may partly be explained by the fact that the outcome of the taking of evidence cannot, in many cases, be predicted with complete certainty, while the court continues to be under an *ex officio* obligation to take evidence favourable to the defendant. The research also demonstrated, however, that even in cases where shortcomings in the prosecution's evidentiary activity could clearly be identified, reasoning based on Section 593(4) of the CCP rarely appears in second-instance decisions.

The findings of the research nevertheless indicate that this phenomenon cannot simply be interpreted as judicial “resistance” to codification changes. The persistence of the earlier approach is a considerably more complex process, closely connected with the traditional conception of the judicial role in continental criminal procedural systems, as well as with the characteristics of judicial socialisation and long-established patterns of legal practice.

The court's *ex officio* truth-finding role constitutes a historically deeply rooted element of the continental criminal procedural model and is reflected in the fundamental structures of judicial thinking. Since the persistence of earlier conceptions of the judicial role is, in a certain sense, a natural consequence of any reform process affecting the principled structure of criminal procedure, codification changes alone cannot immediately and completely transform this judicial approach.

One of the most important lessons of the research is therefore that changes introduced at the level of procedural principles generally take place more rapidly than the actual transformation of judicial approaches. A shift in normative emphasis does not, in itself, automatically give rise to a new type of judicial practice. Changes in the conception of the judicial role necessarily constitute a longer-term, gradual and partly psychological process, in which previous patterns of legal practice, professional socialisation and traditional elements of the truth-finding conception of the judicial role continue to play a significant role.

In my view, the persistence of elements of the earlier approach in judicial practice therefore does not demonstrate the failure or rejection of the new regulatory framework. Rather, it indicates that the transformation of the relationship between officiality and party autonomy should be understood as a longer-term and gradual process of development, the ultimate direction and substantive content of which will itself be shaped by judicial practice. In this respect, the findings also suggest that the actual depth and direction of this process can probably only be fully assessed over a longer period, potentially in the light of a generational change within the judiciary, provided that the current regulatory framework remains in force on a

lasting basis. For this reason, it may be worthwhile to repeat the analysis of judicial practice relating to the changes in the rules of evidentiary process at a later stage, in order to identify the longer-term trends emerging in the application of the law.

V.2.3. The Guarantee-Based Application of Officiality in the Taking of Evidence

The research has confirmed that, although the general system governing the taking of evidence under the current legislation clearly relies on the activity of the parties, certain procedural areas can nevertheless be identified in which the court's ex officio duties continue to have significant guarantee-based importance.

Among the special rules relating to evidentiary process, proceedings involving persons under the age of eighteen particularly demonstrate that, in certain procedural situations, the judicial role traditionally associated with the continental model of criminal procedure remains indispensable. In such cases, alongside the general objectives of criminal proceedings, special principles and considerations also apply which, in view of the age-related characteristics, increased vulnerability and special needs of minors participating in the proceedings, give rise to enhanced procedural guarantees. The effective application of these requirements cannot be made dependent solely on the procedural activity of the parties or on their motions for the taking of evidence.

Accordingly, this area is governed by specific statutory provisions which, in relation to the taking of evidence, do not merely confer a possibility upon the court but, in certain cases, impose an express ex officio obligation. The special rules concerning the manner, scope and conditions of taking evidence ultimately all serve the objective of ensuring the effective protection of the rights and interests of minors during criminal proceedings.²¹

The findings of the dissertation therefore support the conclusion that, despite the general retreat of officiality in the field of evidence, there remain areas in which the court is subject to ex officio obligations, since the application of these procedural guarantees cannot depend on motions made by the parties.

V.2.4. The Functional Transformation of Officiality

The findings outlined above concerning the rules governing the taking of evidence and the development of the judicial conception of the court's role have, in themselves, led to

---

²¹ BATTÁ Júlia Dóra, *Némajáték a büntetőeljárásban: a tizennyolcadik életévet be nem töltött tanú kihallgatásának sajátosságai*, JURA, 2022/3. szám, 118.

important conclusions. From the perspective of assessing the first main hypothesis, however, the most significant outcome of the research cannot be captured simply in terms of the extent to which officiality has expanded or receded.

The identified trends indicate that the processes under examination cannot be described merely as a straightforward decline of officiality. Rather, they reveal a transformation in its function within criminal proceedings: as the role associated with the *ex officio* establishment of material truth becomes narrower, greater importance is attached to those *ex officio* judicial duties which serve to ensure compliance with the guarantees of a fair trial. The emphasis thus gradually shifts from the unrestricted *ex officio* establishment of material truth towards ensuring the guarantee-based legality of criminal proceedings.

Officiality may therefore be described in modern criminal procedure not as a principle in the process of disappearing, but as one undergoing transformation. It remains a fundamental organising principle of criminal proceedings; however, its function and forms of manifestation have become considerably more differentiated than under earlier procedural models. On the basis of the research findings, the central question is therefore no longer primarily the extent to which officiality has receded within the system of criminal procedure, but rather the areas in which *ex officio* judicial duties remain indispensable for ensuring the minimum guarantees of a fair trial. The examination of this question forms the starting point for the assessment of the second main hypothesis.

V.3. THE GUARANTEE-BASED FUNCTION OF OFFICIALITY – ASSESSMENT OF THE SECOND HYPOTHESIS

The second main hypothesis of the research was therefore based on the recognition that criminal proceedings involve certain procedural guarantees and *ex officio* judicial duties whose application cannot be made dependent exclusively on the procedural activity or motions of the parties. Consequently, the retreat of the principle of officiality cannot proceed without limits within the system of criminal procedure, as its further restriction could impair the system of guarantees ensuring a fair trial.

The central question of the second main hypothesis thus became the identification of those procedural areas and *ex officio* judicial duties in respect of which a further retreat of officiality would endanger the guarantee-based functioning of criminal proceedings.

Based on the analysis of the legal institutions and procedural situations examined in the course of the research, it can be concluded that the guarantee-based functions of officiality can

be identified at several different stages and within various regulatory areas of criminal proceedings. The examination demonstrated that the common characteristic of these duties is not the objective of establishing material truth, but rather the safeguarding of the fundamental requirements of a fair trial. Accordingly, the following sections summarise the findings concerning the second main hypothesis along the most important areas identified by the research.

V.3.1. Second-Instance Proceedings as the Intersection of the Two Main Hypotheses

Second-instance proceedings occupy a particular position at the intersection of the two main hypotheses of the research, as their examination demonstrated especially clearly that officiality and the parties' right of disposition are not mutually exclusive organising principles of criminal proceedings, but rather principles that coexist and operate with differing degrees of intensity.

The extension of the rules governing limited review clearly points towards a strengthening of the parties' right of disposition. As a general rule, the scope of appellate review is now determined by the content of the parties' appeals – which constitute a classic manifestation of the parties' right of disposition – and second-instance proceedings therefore increasingly appear as a system of remedies shaped by the parties' power of disposition.²²

At the same time, the research also demonstrated that second-instance proceedings continue to involve ex officio judicial duties which, depending on the scope of review, manifest themselves both in the active corrective role of the second-instance court and in the protection of the guarantees of a fair trial. Thus, where full review is carried out, the second-instance court is obliged to remedy partial deficiencies in the factual basis of the judgment ex officio. Even in cases of limited review, it must examine ex officio whether absolute procedural violations have occurred, as well as other matters of guarantee-based significance specified by law. The regulation of second-instance proceedings therefore simultaneously reflects the growing prominence of the parties' right of disposition and the tendency discussed above, according to which officiality in criminal proceedings is increasingly acquiring a guarantee-based function.

---

²² HÁGER Tamás, *A korlátozott felülbírálat büntetőjogi főkérdésben a másodfokú eljárásban, a bírói igazságszemlélet és a korlátozott revízió*, Büntetőjogi Szemle, 2020/2. szám, 31.

V.3.2. Guarantee-Based Officiality in Relation to the Requirement of Effective Defence

Among the classic components of the right to a fair trial, the dissertation selected the right to defence, and in particular the requirement of effective defence, to demonstrate the ex officio duties incumbent upon the court in ensuring the effective application of these guarantees.

The principal reason for this choice is that both the case law of the ECtHR and that of the Hungarian Constitutional Court repeatedly emphasise that the right to defence can only be regarded as guaranteed if it is effective in practice and not merely available in a formal sense. This approach has also been expressly adopted by the current Criminal Procedure Act, which explicitly recognises the requirement of effective defence. It necessarily follows that compliance with this requirement entails the preservation of certain ex officio judicial duties designed to ensure that the exercise of the right to defence does not become merely formal.

The analysis in this respect also supported the conclusion that, even within the limits arising from the principle of the division of functions, the court is subject to a kind of guarantee-based duty of vigilance concerning the effective exercise of the right to defence. The dogmatic basis of this duty may be derived not only from the general requirements of a fair trial but also from the principle of *favor defensionis*. In certain circumstances, it may require active ex officio intervention where this is necessary to ensure the genuine and effective exercise of the right to defence.

Overall, the analysis of the requirement of effective defence clearly illustrated that ensuring its actual application constitutes a minimum procedural guarantee whose observance cannot be made dependent exclusively on the procedural activity of the parties. The findings of the research therefore clearly supported the second main hypothesis in this area: one of the most important remaining functions of officiality in modern criminal proceedings is to ensure the practical effectiveness of the right to a fair trial.²³

V.3.3. The Examination of Preliminary Judicial Exemption from Criminal Record as a Guarantee-Based Ex Officio Duty

Within the field of sentencing, the research selected the examination of preliminary judicial exemption from criminal record in order to demonstrate that, in certain matters, officiality does not operate merely as an optional procedural possibility but rather as a judicial duty of guarantee-based significance.

---

²³ BATTÁ, *Vízre hulló...*, i.m. 481-481.

In this respect, the dissertation proceeded from the premise that, in connection with preliminary judicial exemption from criminal record, the Constitutional Court has imposed an express ex officio duty upon courts, as a constitutional obligation, to examine the applicability of such exemption where a suspended term of imprisonment is imposed, since the regulatory framework did not adequately ensure the effective application of the relevant procedural guarantees.

The results of the examination, however, showed that the practical implementation of this ex officio duty has not been consistent in every case. Within the framework of an empirical study, the dissertation conducted a comprehensive analysis of all relevant cases that became final before the Debrecen Regional Court of Appeal in 2019 and 2020 and in which the court imposed a suspended term of imprisonment. The purpose of the examination was to determine whether courts assessed ex officio the possibility of granting preliminary judicial exemption and, where such exemption was not granted, whether they included an express decision refusing it.

The findings revealed clear deficiencies in this respect. Nearly 60% of the decisions examined contained no ruling concerning preliminary judicial exemption from criminal record. This suggests that, during the period under examination, the practical application of this guarantee-based ex officio duty was not fully ensured.

At the same time, the findings also confirmed that the guarantee-based function of officiality remains particularly significant in the field of sentencing, since the examination of preliminary judicial exemption is a matter that cannot be made dependent solely on the activity of the parties. The underlying rationale for this duty is not the need to establish material truth, but rather guarantee-based considerations concerning the future legal position of the defendant. In this context, officiality is therefore not merely an optional procedural technique but a guarantee-based duty whose consistent application forms part of ensuring a fair trial.

The practical examination of preliminary judicial exemption also demonstrated that the declaration of an ex officio duty by the Constitutional Court does not, in itself, necessarily guarantee its uniform and consistent application in practice. This may warrant consideration of whether, given its guarantee-based significance, the ex officio duty to examine the applicability of preliminary judicial exemption should in the future be more expressly regulated at the level of statutory law.

It should nevertheless be emphasised that the findings reflect the judicial practice of the period examined. It may therefore be justified to repeat the research at a later stage in order to

determine to what extent any subsequent developments in judicial practice have affected the practical application of this ex officio duty.

V.3.4. The Differentiated Presence of the Principle of Officiality in Post-Finality Proceedings

In line with the deliberately selected *systematic cross-section* outlined above, the research extended not only to the ordinary stages of criminal proceedings but also to the system of post-finality proceedings. Examining this area is particularly well suited to illustrating how a seemingly minor shift in emphasis at the level of fundamental principles may permeate the complex system of criminal procedure, thereby transforming the role of the principle of officiality after a judgment has become final and determining the scope within which the court's ex officio obligations of a safeguard nature continue to exist.

The differentiation of the principle of officiality is also particularly apparent in post-finality proceedings. In this context, officiality is clearly no longer connected to the classical truth-seeking function; rather, it operates primarily in a safeguarding and corrective capacity. Accordingly, the relationship between the principle of officiality and party disposition cannot be described, even after finality, solely in terms of the predominance of either principle.

In this context, the dissertation selected aggregate sentencing proceedings for more detailed examination. This choice was justified, on the one hand, by the specific connection between aggregate sentencing and the broader issue of sentencing and, on the other hand, by the fact that this institution is particularly well suited to demonstrating that the principle of officiality and party disposition are not mutually exclusive organising principles in post-finality proceedings either, but rather operate alongside one another with varying degrees of intensity.

The results of the research clearly supported the sub-hypothesis in this respect as well. The examination demonstrated that, within the system of post-finality proceedings, the strengthening of the principle of being bound by the application and the narrowing of the court's scope for ex officio action are likewise discernible. One particularly striking manifestation of this development is that the court may no longer provide ex officio guidance on the submission of an application with the appropriate content. In this respect, both the regulatory framework and judicial practice have clearly shifted towards strengthening party disposition and the procedural responsibility of the parties.²⁴

---

²⁴ DORANG Zsanett, *Az összbüntetési eljárás, különös tekintettel az indítványra*, In: FURKÓ Péter – PÉNZES Martin (szerk.), *Fiatal kutatóink II.: Az Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Program a Károlin 2024/2025*, L'Harmattan Kiadó, Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest, 2025, 243-244.

At the same time, the principle of officiality has not been entirely displaced in this area either. The research also demonstrated that, with regard to certain issues, ex officio judicial obligations have been retained, primarily serving to ensure a more favourable legal position for the defendant. This is particularly evident in the application of the more lenient criminal law, as provided for in Section 2(2) of the Criminal Code, which continues to constitute an ex officio judicial duty. The persistence of this obligation clearly demonstrates that, in post-finality proceedings, officiality no longer operates as a general truth-seeking function but primarily as a safeguard-oriented corrective mechanism. The regulation of aggregate sentencing thus indeed reflects both the partial retreat of the principle of officiality and the continued existence of its safeguarding function.²⁵

Overall, the examination of post-finality proceedings also supported the conclusion that the court's ex officio role in the modern system of criminal procedure no longer manifests itself primarily as a general truth-seeking function. The findings of the research likewise confirmed the second main hypothesis in this area, demonstrating that ex officio judicial obligations remain indispensable in relation to certain matters aimed at ensuring a more favourable legal position for the defendant.²⁶

V.3.5. European Minimum Standards and the Safeguarding Function of the Principle of Officiality

In examining the second main hypothesis of the research, the analysis of European case law provided further confirmation of the conclusion that the safeguarding function of the principle of officiality is not merely a specific feature of domestic regulation, but that this approach is also of fundamental importance in modern European models of criminal procedure. The case law of the Court of Justice of the European Union and the European Court of Human Rights identifies a number of procedural situations in which the effective protection of the right to a fair trial necessarily gives rise to ex officio judicial obligations.²⁷

Based on the findings of the research, the common feature of these minimum standards is the recognition that the observance of certain fundamental safeguards – particularly the right

---

²⁵ BATTÁ Júlia Dóra, *Kié az utolsó szó? – Az összbüntetés aktuális kérdései*, Büntetőjogi Szemle, 2019/2. szám, 6-8.

²⁶ BATTÁ Júlia Dóra, *Az összbüntetés aktuális kérdései a jogbiztonság tükrében*, In: SZÜCS LÁSZLÓNÉ SISKÁ Katalin – TALABOS DÁVIDNÉ LUKÁCS Nikolett (szerk.), *A jog tudománya, a mindennapok joga 3. konferenciakötet*, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 2020, 5-18.

²⁷ BATTÁ Júlia Dóra, *A tagállami bíróságok hivatalbóli kötelezettségei a párhuzamos eljárásokban*, In: SZÜCS LÁSZLÓNÉ SISKÁ Katalin; TALABOS DÁVIDNÉ LUKÁCS Nikolett (szerk.), *A jog tudománya, a mindennapok joga VI.*, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 2021, 32-43.

to defence, the principle of *ne bis in idem*, the presumption of innocence, and other constituent guarantees of a fair trial – must also be safeguarded by the court of its own motion, and that their protection cannot be made exclusively dependent on the procedural activity of the parties.

The examination of European case law thus likewise confirmed the validity of the second main hypothesis. Overall, the findings of the research support the conclusion that the safeguarding function of the principle of officiality cannot be regarded merely as a “remnant” of the continental tradition of criminal procedure. On the contrary, European minimum standards demonstrate that, in modern criminal proceedings – even alongside the gradual strengthening of party disposition – certain *ex officio* judicial obligations remain indispensable to ensuring the effective protection of the right to a fair trial. This also supports the conclusion that, in modern criminal procedure, the principle of officiality should not be regarded as a disappearing principle, but rather as one undergoing a functional transformation. In this context, the principle of officiality does not operate as the counterpoint to party disposition, but rather as its limitation and safeguarding complement.²⁸

V.4. CONCLUDING REMARKS

Taken as a whole, the findings of the research confirmed that the relationship between the principle of officiality and party disposition in modern criminal procedure cannot be described solely in terms of the gradual expansion of one principle or the corresponding retreat of the other. The analysis of the legal institutions and procedural areas examined revealed a more complex process: while the current regulatory framework has indeed shifted, in several aspects, towards strengthening party disposition and limiting the court’s traditional *ex officio* truth-seeking role, the safeguarding functions of the principle of officiality continue to be of fundamental importance within the system of criminal procedure.

One of the most important findings of the research is therefore that, in modern criminal procedure, the principle of officiality is best understood not as a disappearing, but as a transforming principle. Its role is becoming progressively less connected with the classical model of the unrestricted *ex officio* establishment of substantive truth and is increasingly shifting towards ensuring the minimum safeguards of a fair trial. Accordingly, the direction of development in modern criminal procedure is not the complete marginalisation of officiality,

---

²⁸ BATTÁ, Júlia Dóra, *The Principle of Official Proceedings in Practice of the CJEU and the ECtHR*, Büntetőjogi Szemle, 2021/különszám, 11.

but rather the continuous reinterpretation of the relationship between officiality and party disposition and the emergence of a new balance between these two principles.

Registry number:
Subject:

DEENK/542/2026.PL
PhD Publication List

Candidate: Júlia Dóra Batta

Doctoral School: Géza Marton Doctoral School of Legal Studies

MTMT ID: 10074506

List of publications related to the dissertation

Articles, studies (8)

1. **Batta, J. D.:** Vízre hulló hópehely? - Hatékony védelem és officialitás a büntetőeljárás törvényben.
Magyar jog. 70 (7-8), 471-482, 2023. ISSN: 0025-0147.
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: A
2. **Batta, J. D.:** You are Responsible for Your Rose: Juveniles and Officiality in Hungarian Criminal Proceedings.
Büntetőjogi Szemle. 11 (2), 3-8, 2023. ISSN: 2063-8183.
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: C
3. **Batta, J. D.:** Némajáték a büntetőeljárásban: a tizennyolcadik életévet be nem töltött tanú kihallgatásának sajátosságai.
Jura. 28 (3), 107-120, 2022. ISSN: 1218-0793.
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: A
4. **Batta, J. D.:** Finkey officialitás-elméletének hatása a magyar büntetőeljárásra.
Erdélyi Jogélet. 2 (1), 15-24, 2021. ISSN: 2734-6226.
DOI: <http://dx.doi.org/10.47745/ERJOG.2021.01.02>
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: B
5. **Batta, J. D.:** Officiality and the right of defence in the case law of the ECHR.
Revista Facultatii de Drept Oradea. 2021 (1), 86-90, 2021. ISSN: 1582-7585.
6. **Batta, J. D.:** The Principle of Official Proceedings in Practice of the CJEU and the ECtHR.
Büntetőjogi Szemle. 10 (Klsz.), 6-11, 2021. ISSN: 2063-8183.
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: C
7. **Batta, J. D.:** The Ex Officio Requirement in CJEU Practice.
Revista Facultatii de Drept Oradea. 2020 (2), 163-168, 2020. ISSN: 1582-7585.
8. **Batta, J. D.:** Kié az utolsó szó?: az összbüntetés aktuális kérdései.
Büntetőjogi szemle. 2, 3-9, 2019. ISSN: 2063-8183.
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: C

Conference presentations (4)

9. **Batta, J. D.:** Két világ közt - A bíróság szerepe a tizennyolc éven aluliak részvételével zajló büntetőeljárásban.
In: XXV. Jogász Doktoranduszok Országos Konferenciája. Szerk.: Jakab Éva; Miskolczi-Bodnár Péter, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 19-29, 2023, (Jog és Állam, ISSN 1787-0607) ISBN: 9786156637031
10. **Batta, J. D.:** A hivatalbóliság elvének szemléletbeli változásai az Alkotmánybíróság és a Kúria joggyakorlatának tükrében.
In: A jog tudománya, a mindennapok joga V. : Konferenciakötet. Szerk.: Siska Katalin - Talabos Dávidné Lukács Nikolett (szerk.), Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 27-35, 2021. ISBN: 9789634902973
11. **Batta, J. D.:** A tagállami bíróságok hivatalbóli kötelezettségei a párhuzamos eljárásokban.
In: A jog tudománya, a mindennapok joga VI. Konferenciakötet. Szerk.: Szűcs Lászlóné Siska Katalin; Talabos Dávidné Lukács Nikolett, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 32-43, 2021. ISBN: 9789634903451
12. **Batta, J. D.:** Az összbüntetés aktuális kérdései a jogbiztonság tükrében.
In: A jog tudománya, a mindennapok joga : 3. konferenciakötet. Írták: Ábrók Kamilla, Bak Adrienn, Aux Levente, Batta Júlia Dóra, Bodnár Beáta, Erdős István, Gönczi Barbara, Győri Ágoston, Handlery Anna, Herdon István, Kiss Judit, Kovács Lajos Péter, Kovács Zsófia Dóra, Köhalmi Máté, Lakatos Tamás, Nagy János, Németh, János, Nge Nge Aung, Pápa Laura, Pilisy Bence, Porcsin Levente, Simon Alexa, Szabó Mercédesz Ibolya, Varga Dóra, Szűcs Lászlóné Siska Katalin, Talabos Dávidné Lukács Nikolett, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 1-18, 2020. ISBN: 9789634902058

List of other publications

Articles, studies (3)

13. **Batta, J. D.,** Sólyom, P.: A terhességmegszakítást megelőző tanácsadás működése a gyakorlatban.
Med. Et Jur. 8 (5), 26-30, 2017. ISSN: 2061-6619.
14. **Batta, J. D.:** Sztereotípiák szerepe a büntetőeljárásban.
Büntetőjogi Szemle. 2, 38-46, 2017. ISSN: 2063-8183.
- Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: C

15. **Batta, J. D.:** 3086/2016. (IV. 26.) AB határozat.

Fundamentum. 2-4, 128-131, 2016. ISSN: 1417-2844.

Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: A

By the directives of HAS Committee on Legal and Political Sciences:

Publications in periodicals level „A”: 3, related to the dissertation: 2.

Publications in periodicals level „B”: 1, related to the dissertation: 1.

Publications in periodicals level „C”: 4, related to the dissertation: 3.

The Candidate's publication data submitted to the Tudóstér have been validated by DEENK on the basis of the Journal Citation Report (Impact Factor) database.

19 August, 2026

